

NKÜ HUKUK FAKÜLTESİ DERGİSİ

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

FİKİR VE SANAT ESERLERİNDE LİSANS SÖZLEŞMESİ

*Araş. Gör. Ahmet Fevzi KİBAR**

ÖZET

Fikir ve sanat eserleri günümüz dünyasında ekonomik ve sosyal hayat açısından önemini her geçen gün artırmaktadır. İlgili eserlerin ekonomik ve sosyal hayata katılması genellikle devir işlemleri ile mümkündür. Pratik hayatta ise genellikle fikir ve sanat eserlerinin doğrudan devredilmesi yerine kullanım hakkı devredilmektedir. Lisans sözleşmesinin pratik hayattaki kullanım alanının genişliği, bu sözleşmenin niteliğinin ve sınırlarının iyi belirlenmesini gerektirmektedir. Zira ortaya çıkan sorunlar bu belirlemelere göre çözümlenir. Fikir ve sanat eserleri için yapılan lisans sözleşmelerinin birçok farklı türü ve bu türlerin doğurduğu farklı sonuçlar mevcuttur. Ayrıca öğretilde, ilgili lisans sözleşmesinin hukuki niteliği ve taraflar açısından doğuracağı borçlar açısından tartışmalı birçok husus bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler Lisans Sözleşmesi, Borçlandırıcı İşlem, Tasarruf İşlem, Lisans Veren, Lisan Alan, Kullanım Hakkının Devri

LICENSE AGREEMENTS OF INTELLECTUAL AND ARTISTICS WORKS

Res. Asist. Ahmet Fevzi KİBAR

ABSTRACT

Intellectual and artistic works are increasing their importance in terms of economic and social life in today's world. The participation of the related works in economic and social life is generally possible through transfer procedures. In practical life, the right of use is usually transferred instead of the direct transfer of ideas and art works. The wide range of use of the license agreement in practical life requires the quality and limits of this agreement to be well defined. Because the problems that arise are resolved according to these determinations. There are many different types of licensing agreements for intellectual and artistic works and their consequences. In addition, in the doctrine, there are many controversial issues in terms of the legal nature of the relevant license agreement and the debts it will incur for the parties.

Key Words License Agreement, Borrower Transaction, Saving Transaction, Licensor, Licensee, Transfer of Usage Right.

* Araş. Gör., Yalova Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Medeni Hukuk Anabilim Dalı, ahmetfevzikibar@gmail.com, ahmet.kibar@yalova.edu.tr, ORCID 0000-0003-1300-6500

Extended Summary

Intellectual and artistic works are protected by the intellectual rights legislations. Legitimate holders may permit third parties through license agreements to use their intellectual and artistic works nationwide or only in certain regions. In this article, the author analyse general provisions regarding the license agreements of intellectual and artistic works under the Law No. 5846 on Intellectual and Artistic Works (Turkish Copyright Act). Hence, this article comprises of six sections.

First section identifies different forms of license agreements that exist in Turkey. Since the principle of freedom of contract is accepted in Turkish legislation and licence agreements contain features of various different agreements, there is no specific regulation that defines or limits the types of licensing. Thus, license agreement is a sui generis type of contractual obligation. Turkish Copyright Act allows the creation of different types of license agreements.

Second section addresses the features and legal nature of license agreements. Under the Turkish Copyright Act, the general principle is that the person who actually creates a work is the author of that work. The "work made for hire" concept is not accepted. The right transfers should be made in writing, once the work is embodied, indicating, expressly, which rights are transferred, and under which conditions. As per Article 48 of the Turkish Copyright Act, in order to realize the assignment, the work should be physically created. Any agreement that relates to the transfer of rights arising from work that has not yet been created, or shall be completed in the future, shall be null and void. However, as per Article 50 of the Turkish Copyright Act, it is possible to take undertakings from the right owners for right transfers relating to future works. Therefore, before the work has been physically created, the right owner is able to undertake the assignment of the rights on the future work for a specified party. For a valid assignment, however, a separate deed of assignment must be signed once the work has been completed. Because of the practical difficulties created with this formalistic approach, Turkish Court of Appeals does not consider the transfer or license agreements that relate to future works to be null and void, but considers that these agreements should be accepted as undertakings from the right owners. In addition, because of the difficulties of this two-stage agreement process, the Court of Appeals also accepts that despite the lack of a second agreement, if the parties act in accordance with their undertakings, and if the work is completed as agreed, then the rights are deemed to be transferred. This view of the Court of Appeals is also supported by some scholars *i.e.* Erbek, Arbek and Arkan.

Third section analyses the formality of establishing licence agreements. The establishment of license agreement for intellectual and artistic works is subject to special provisions stipulated in the Turkish Copyright Act. In cases where there is no provision here, it is subject to the general provisions of the Turkish Code of Obligations. Moral rights cannot be assigned as they exclusively belong to the right owner. On the other hand, material rights can be transferred; a written agreement signed by both parties is sufficient and further

formalities require specific provisions on the rights of the seller (if purchased, from whom and which rights) and a clear indication of what kind of rights are assigned.

Forth section focuses on the parties of license agreement. A licensing agreement is a contract between a licensor and licensee in which the licensee gains access to the licensor's intellectual property. The party providing the intellectual property is called the licensor while the party receiving the intellectual property is called the licensee. The licensee has the right to sublicense the intellectual property right that forms the basis of the licence agreement or transfer the licence to third parties with or without the prior consent of the licensor. Warranties must be included in relation to possible undertakings of the licensee. The method of protection, defence and enforcement of copyright can be covered in the agreement between the parties. The liability (or exclusion of liability) for invalidity or infringement of third parties' could be protected by contractual provisions.

Fifth section addresses the rights and obligations of licensor and licensee. The main principle applicable here will be the freedom to contract. An agreement of the parties that is compliant with the mandatory provisions of Turkish Law will be valid and enforceable. Generally, the licensor grants authorization to the licensee to fully or partly get benefit from its copyright. The copyright owner is usually responsible for maintaining the registration of a licensed IP right, including paying renewal and other applicable fees, regardless of the type of licence signed by the parties. A licensor that incurs damages or expenses can be indemnified by the licensee, provided that the licensee retains its rights of recourse under the licence. The extent of the indemnity that can be imposed on the licensee depends on the bargaining power of the parties.

Sixth section deals with the termination of license agreements. The provisions regarding the termination of license agreement regulated between the articles 50 and 59 of Turkish Copyright Act reflect the grounds upon when a licensor or a licensee is entitled to terminate an intellectual property licence in your Turkey.

Basic principal of the Turkish Copyright Act is to protect the intellectual and artistic works and it embraces provisions to protect their rights firmly. Hence, it should be concluded that Turkish Copyright Act is satisfactory in the context of freely setting up license agreements. Parties have freedom to contract. It is possible to license both the financial and moral rights of the author. The author can license the rights wholly or partially, on an exclusive or non-exclusive basis. A sub-licence is possible if the licensee has been expressly granted that power. On the other hand, Turkish Copyright Act could be criticized since it does not succeed in complying with the technological developments adequately as it requires many formalities to form a license agreement.

GİRİŞ

Lisans sözleşmesinin birçok türü ve kullanım sahası mevcuttur. Bu çalışmada Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında yapılan lisans sözleşmesi incelenmektedir. Çalışma altı bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölümde, lisans sözleşmesinin tanımı yapılmakta ve uygulamada öne çıkan türleri iki başlık altında açıklanmaktadır. Birinci başlık altında, lisanstan doğan hakkın içeriğine göre basit, münhasır (tam) ve alt lisans türü irdelenmektedir. İkinci başlık altında, lisans hakkının kaynağına göre iradi, zorunlu ve kanuni lisans türü ifade edilmektedir.

İkinci bölümde, lisans sözleşmesinin özellikleri ve hukuki niteliği iki ayrı başlık altında incelenmektedir. Bu inceleme yapılırken lisans sözleşmesinin gerek özellikleri gerek hukuki niteliği noktasında öğretide ortaya çıkan tartışmalara yer verilmektedir.

Üçüncü bölümde, lisans sözleşmesinin kurulması ve şekli şartları incelenmektedir. Dördüncü bölümde ise, lisans sözleşmesinin tarafları lisans veren ve lisans alan olarak iki alt başlık altında açıklanmaktadır.

Beşinci bölümde, lisans sözleşmesinden doğan borçlar hem lisans veren hem de lisans alan açısından incelenmektedir. Bu borçlar açıklanırken yer yer öğretideki tartışmalara da yer verilmektedir.

Altıncı bölümde ise lisans sözleşmesinin sona erme sebepleri incelenmektedir. Ancak bu bölümde ifade edilen sebepler bir sözleşmeyi sona erdiren genel sebepler değil sadece FSEK’te öngörülen özel sebeplerden ibarettir.

I. LİSANS SÖZLEŞMESİNİN TANIMI ve TÜRLERİ

A. TANIMI

“Lisans” kelimesi, Latince’ de, “yetkili kılmak, izin vermek” anlamına gelen “licare” ve “izin verilmiş, müsaade edilmiş” anlamında kullanılan “licet” sözcüklerinden türetilmiştir. Günümüzde, lisans kavramı uluslararası bir anlam kazanmıştır. Lisans kavramı, lisans alanın sahip olduğu yetkilerinin tamamını bir diğer ifadeyle lisans alanın hukuki durumunu ifade eden geniş bir kavramdır¹. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nda (FSEK), lisans kavramı yerine ruhsat kavramı kullanılmıştır (m. 48-50). Ancak öğretide birlik açısından,² FSEK’te kullanılan “ruhsat” terimi yerine öğretide yerleşmiş “lisans” terimini kullanmak yerinde olacaktır.

¹ Saibe Oktay Özdemir, Sınai Haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri ve Rekabet Hukuku Düzenlemelerinin Lisans Sözleşmelerine Uygulanması (Beta Basım, 2002) 9; Şirin Aydınçık, Fikri Haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri (Arıkan Basım Yayım, 2006) 44-45; Ahu Eker Erkekoğlu, “Yazılım Lisans Sözleşmeleri” (Yüksek Lisans Tezi, Özyeğin üniversitesi, SBE, 2019) s. 30; Özge Erbek, ‘Fikir ve Sanat Eserlerine İlişkin Lisans Sözleşmesinin Hukukî Niteliği’ (2009) 11 (2) DEÜHFD, 1, 37

² “FSEK m. 48/II’ de “ruhsat” olarak isimlendirilen bu hukuki işlemin uluslararası hukuk dilinde lisans olarak bilinen anlamda kullanıldığı, doktrinde genel olarak kabul edilmektedir” Aydınçık, (n. 1) 46

Lisans sözleşmesi, bünyesinde birçok değişken yapı ve unsuru barındırmaktadır. Bu nedenle homojen olmayan bir sözleşmedir. Lisans sözleşmesinin bu karakteri sebebiyle onun bütün yönlerini kapsayan ortak bir tanım yapabilmek zordur³. Lisans sözleşmesinin, FSEK'te tanımı yapılmamıştır. Öğretide, lisans sözleşmesi için yapılan tanımlardan bazıları şunlardır:

*“Gayri maddi haklar üzerindeki kullanma yetkisinin bir ivaz karşılığında tamamen veya kısmen üçüncü şahıslara tanınması amacını güden”*⁴ bir sözleşmedir.

*“Genel olarak lisans sözleşmesi ile bir fikrî veya sınai hakkın sahibi hakkının kullanılmasını bir ücret karşılığında belli bir süre için başkasına devreder”*⁵.

*“Fikir ve sanat eseri üzerindeki fikri hakkın bahşettiği mali yetkilerin tamamının veya bir kısmının kullanım hakkının devredilmesi taahhüdünü içeren, kural olarak ivazlı, isimsiz ve kendine has bir sözleşme”*⁶ dir.

*“Sinema eserlerine ilişkin lisans sözleşmesi, sinema eseri üzerindeki fikri haktan kaynaklanan mali yetkilerin tümünün ya da bir kısmının kullanım salâhiyetinin, süre, yer veya muhteva bakımından sınırlı yahut sınırsız olarak bir başkasına bırakıldığı ve kural olarak karşılığında bir lisans bedelinin taahhüt edildiği bir sözleşme”*⁷ dir.

Kısaca, her lisans sözleşmesinin özü gayri maddi bir malın kullandırılmasıdır. Fikir ve sanat eserlerine ilişkin lisans sözleşmesi ise⁸, FSEK veya komşu haklar yönetmeliği⁹ tarafından tanınan bir eser üzerindeki malî hak veya hakların kullanma ve yararlanma yetkisi tanınmasıdır. Manevi haklar, sağlar arası işlemler ile ölüme bağlı tasarruflara konu olamazken bu hakların kullanılma yetkisinin devri mümkündür. Bu husus, manevi hakları, şahsiyet haklarından ayıran önemli noktalardan biridir¹⁰.

Fikir ve sanat eserlerinden doğan bir mali hak lisans sözleşmesine konu edildiğinde bu hak (mali hakkın devri sözleşmesinden farklı olarak), lisans verenin malvarlığında kalmaya devam eder. Ancak maddi bir malın ürün kirasına verilmesi veya üzerinde intifa hakkı

³ Ömer Arbek, Fikir ve Sanat Eserlerine İlişkin Lisans Sözleşmesi (Yetkin Yayınları 2005) 65

⁴ Oktay Özdemir, (n. 1) 9; Mehmet Serkan Ergüne, ‘Lisans Sözleşmesinde Başlangıçtaki İmkânsızlık’ (2006) Prof. Dr. Özer Seliçi’ ye Armağan 204

⁵ Haluk Tandoğan, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri Cilt I/1 (6th ed, Vedat Kitapçılık 2008) 63

⁶ Arbek, (n. 3) 75

⁷ Büşra Şahin, Türk Hukukunda Sinema Eserlerine İlişkin Lisans Sözleşmesi (Yetkin Yayınları 2018) 103

⁸ Örneğin, bilgisayar programlarına ilişkin lisans sözleşmesi, sinema eserlerine ilişkin lisans sözleşmesi veya sahne eserlerine ilişkin lisans sözleşmesi gibi

⁹ Eser Sahibinin Haklarına Komşu Haklar Yönetmeliği, RG. 16.11.1997, S. 23172

¹⁰ Hande Bahar Kerimoğlu, ‘Fikir ve Sanat Eserlerine İlişkin Lisans (Ruhsat) Sözleşmesinin Hukukî Niteliği’ (2003) 7 (2) Kamu-İş 1, 7-8. Ancak eser sahibi manevi haklarının ölümünden sonra nasıl kullanılacağını ölüme bağlı bir tasarruf ile belirleyebilir. Örneğin, eserlerinin kim tarafından kullanılacağını bir vasiyetname ile belirleyebilir veya bu durum için bir vasiyeti tenfiz memuru atayabilir

kurulması gibi mali hakkı kullanma ve semerelerinden yararlanma yetkisi lisans sözleşmesinde öngörülen şartlar (süre, yer, içerik itibarıyla) altında lisans alana geçer¹¹.

B. TÜRLERİ¹²

1. Lisansın Doğan Hakkın İçeriğine Göre

a. Basit Lisans

FSEK m. 56/I'de, “*Ruhsat; mali hak sahibinin başkalarına da aynı ruhsatı vermesine mani değilse (basit ruhsat) ...tır*” denilmek suretiyle basit lisans tanımlanmıştır. Kanun koyucu burada kanuni bir adi karine öngörmüştür. Bu karineye göre, kanunda veya sözleşmede aksi kararlaştırılmadıkça her lisans, basit lisanstır¹³. Bir diğer deyişle açıkça münhasır lisans olmayan her lisans, basit lisanstır. Lisans veren eser sahibi veya mali hak sahibi, aynı lisansı bir üçüncü kişiye de verebiliyorsa basit lisans söz konusudur. Basit lisans tanınması halinde lisans veren, bu lisansı yer ve zaman olarak eşit veya benzeri şartlarla başkasına tanıyabileceği gibi, lisansın konusu olan hakkı bizzat kullanmaya devam edebilir¹⁴. Örneğin, bir bilgisayar programı sahibi, programın CD ortamındaki maddi nüshalarının piyasaya sürülmesi yetkisini bir şahsa, internetten yayımı yetkisini ise bir başka şahsa devredebilir¹⁵. Veyahut programın internetten yayımına yönelik lisans verirken birden fazla içerik sağlayıcısı ile anlaşılabilir¹⁶. Bir film şirketi basit lisans sözleşmesi kapsamında, bir sinema filminin gösterimi için birden fazla sinema salonuna farklı süreler kapsamında (Örneğin, 3 hafta 2 ay, 1 yıl gibi) kullanma yetkisi tanıyabilir. Ayrıca film şirketinin kendisi de bu filmi kullanmaya devam edebilir.

FSEK m. 56/III uyarınca, basit lisanslar için hasılat kirasına ilişkin hükümler uygulanır.

¹¹ Kübra Ercoşkun Şenol, ‘Mali Hakları veya Kullanım Hakkını Devralanların Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Korunması’ (2013) 3 (1) HHFD 45, 50

¹² Lisans çeşitleri noktasındaki yaptığımız inceleme sınırlayıcı değil örnekleyicidir. Çalışmamızda incelediğimiz lisans türleri dışında, öğretilerde başka ayrımlar da yapılmaktadır. Biz çalışmamızda önemli gördüğümüz türleri ifade etmeye çalıştık

¹³ Arbek, (n. 3) 83; Ahmet M. Kılıçoğlu, Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar (3rd ed, Turhan Kitabevi 2017) 292; Şahin, (n. 7) 113; Ramazan Onur Tunçer, ‘Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Lisans Sözleşmesi’ (Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üniversitesi, SBE, 2010) 23; Şener Dalyan, Bilgisayar Programlarının Fikri Hukukta Korunması (Seçkin Yayıncılık 2009) 207; Halil Alperen Evrensel, Telif Hakkı Sözleşmesi ve Hakların Devri (Seçkin Yayıncılık 2019) 160

¹⁴ Aydınçık, (n. 1) 60-61; Şahin, (n. 7) 113; Selim Levi, “Lisans Sözleşme Çeşitleri ve Tarafları”, Legal Hukuk Dergisi Özel Sayı (Rona Aybay’a Armağan), 2014, s. 1581; Onur Sarı, Patent Lisans Sözleşmeleri (Seçkin Yayıncılık 2019) 80; Kılıçoğlu, (n.13) 302; Ercoşkun Şenol, (n. 11) 51. Uygulamada bazen, lisans alanlar sözleşmeye “en fazla korunma şartı” koydurarak kendilerini korumaya çalışmaktadır. Bu şart uyarınca, lisans veren sonradan yapacağı lisans sözleşmelerinde, önceki lisans alana sağladığı haklardan daha fazlasını veya avantajlısını bir üçüncü kişiye tanıyamayacak yahut sonraki sözleşmelerde tanınacak daha elverişli şartlar bu lisans alıcısına da sağlanacaktır (Burak Ongan, Sınai Haklara İlişkin Lisans Sözleşmelerinde Tarafların Hukuki Durumu (Seçkin Yayıncılık 2007) 52

¹⁵ “*Eserin, sadece plâk yapmak üzere sözleşme ile edinilen çoğaltma hakkının, anılan eserin kaset ve compact disk biçiminde çoğaltılması yetkisini içermeyeceği...* (Yar. 11. HD, E. 1994/16, K. 1994/1395, 24.02.1994)” (Levent Yavuz, Türkay Alica ve Fethi Merdivan, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu Cilt 1: (1-48 Maddeler) (2nd ed, Seçkin Yayıncılık 2014) 1520)

¹⁶ Dalyan, (n. 13) 206

b. Münhasır (Tam) Lisans

FSEK m. 56/1'de, “*Ruhsat; ... yalnız bir kimseye mahsus olduğu takdirde (tam ruhsat türü)*” denilmek suretiyle tam (münhasır) lisans tanımlanmıştır¹⁷. Bu lisans uyarınca lisans veren, lisans alana, fikir veya sanat eserine ilişkin tanıdığı lisans hakkını, üçüncü bir kişiye tanımamayı taahhüt etmektedir. Ayrıca, bu taahhüt lisans verenin kendisini de kapsamaktadır. Lisans veren, münhasır lisansa rağmen mali haklarını kullanmaya devam etmek istiyorsa sözleşmede açıkça bu haklarını saklı tutmalıdır¹⁸. Tam lisansın söz konusu olması için bu hususun açıkça sözleşmede belirtilmiş veya bu konuda bir kanun hükmünün bulunması gerekir¹⁹.

Münhasır lisans sözleşmesinin konusu, tek bir malî hak olabileceği gibi bütün mali haklar da (ayrı ayrı belirtilmek şartıyla) olabilir²⁰. Lisans veren, ülkenin tamamında geçerli olmak üzere tek bir kişiye münhasır lisans hakkı tanıyabileceği gibi ülkenin ayrı bölgeleri için farklı kişilere de münhasır lisans hakkı tanıyabilir²¹. Örneğin, bir şirket kendi ihtiyaçları doğrultusunda sipariş ettiği bir bilgisayar programına ilişkin lisans sözleşmesinde, program geliştiricisine bu programdan doğan çoğaltma hakkının gerektirdiği tüm yetkilerin kendisine devrini ve bunun yanında bu yetkilerin başka bir kişiye tanınmamasını, hatta program geliştiricisi tarafından da kullanılmamasını sözleşmede öngörebilir²².

Alman Hukuku'nda, münhasır lisans sahibi (alan), üçüncü kişiye basit lisans tanıma yetkisine sahiptir. Ancak, münhasır lisans sahibinin üçüncü bir kişiye basit lisans hakkı tanıyabilmesi kural olarak lisans verenin (eser sahibinin) izniyle mümkündür²³. Aydınçık'a göre²⁴, bu husus Türk Hukuku'nda da kabul edilmelidir.

Tam lisansın amacı, malî hakka ait kullanma yetkilerinin tamamen devredilmesi olduğu için, lisans verenin, lisans alana karşı durumu mülkiyet sahibinin intifa hakkı sahibi karşısındaki

¹⁷ “*Burada kastedilen, eser sahibinin tam lisans konusu yaptığı mali hakkının kullanımını sadece lisans alana tanınması, aynı lisans hakkını bir başkasına tanıyamamasıdır*” (Kerimoğlu, (n. 10) 10)

¹⁸ Lisans verenin mali haklarını saklı tutmasının münhasır lisans durumuna aykırı olup olmadığı hususundaki tartışmalar için bakınız: Aydınçık, (n. 1) 60; Münhasır lisans önce veya sonra basit lisans tanınıp tanınmayacağı ve bu durumun münhasır lisans durumu ile birlikte kabul edilip edilemeyeceği hususundaki tartışmalar için bakınız: Ongan, (n. 14) 53-54

¹⁹ Aydınçık, (n. 1) 59; Arbek, (n. 3) 83; Şahin, (n. 7) 113-114; Levi, (n. 14) 1581; Sarı, (n. 14) 83 vd.; Dalyan, (n. 13) 205

²⁰ Yunus Çelikbiz, ‘Lisans Sözleşmeleri’ <<https://docplayer.biz.tr/574977-Lisans-sozlesmeleri-av-yunus-celikbiz-istanbul-nisan-2008.html>> Erişim Tarihi 23 Şubat 2020, 10.

²¹ Şahin, (n. 7) 114

²² Dalyan, (n. 13) 206

²³ Aydınçık, (n. 1) 60; Levi, (n. 14) 1582

²⁴ Aydınçık, (n. 1) 60

duruma benzemektedir²⁵. Nitekim FSEK m. 56/III'te, tam lisanslar hususunda intifa hakkı hükümlerine yollama yapılmıştır²⁶.

c. Alt Lisans

Eser sahibi veya diğer hak sahiplerinden lisans alan kişi tarafından bir üçüncü kişiye lisans hakkı tanınmasına alt lisans denilmektedir²⁷. Bu durumda lisans alan, alt lisans sözleşmesi açısından lisans veren konumundadır. FSEK' te alt lisans sözleşmesi hakkında açık bir hüküm yoktur. FSEK m. 49' da öngörülen düzenleme, alt lisans sözleşmesi değil, lisans sözleşmesinin devri hakkındadır²⁸. Dolayısıyla ilgili hüküm alt lisans sözleşmesi söz konusu olduğunda da uygulanabilir²⁹.

FSEK m. 49 uyarınca, lisans sözleşmesinin devri için öngörülen lisans verenin yazılı izninin aranması şartı, alt lisans sözleşmesi açısından kıyasen uygulanabilir. Bu izin ya ana lisans sözleşmesinde açıkça belirtilmiş olmalı ya da bu sözleşme haricinde lisans verenden ayrıca bir muvafakatname alınmalıdır (FSEK m. 52)³⁰.

Ana lisans sözleşmesi ile alt lisans sözleşmesi arasında sıkı bir bağıllık vardır. Alt lisans sözleşmesinin geçerliliği ana lisans sözleşmesinin geçerliliğine bağlıdır. Alt lisans sözleşmesinde, ana lisans sözleşmesinde öngörülenden daha fazla bir hak verilmesi mümkün değildir³¹. Eğer, ana lisans sözleşmesinde, alt lisans sözleşmesinin verilme şartları belirlenmişse bu durumda bu şartlar alt lisans sözleşmesinin genel çerçevesini oluşturacaktır. Ancak eğer, ana lisans sözleşmesinde alt lisans sözleşmesi için geçerlilik koşulları öngörülmemişse alt lisansın sınırları ana lisans sözleşmesine göre belirlenir³².

2. Lisans Hakkının Kaynağına Göre

a. İradi (Sözleşmesel) Lisans

Eser sahipleri, fikir ve sanat eserleri üzerinde diledikleri gibi tasarruf etme özgürlüğüne sahiptirler. Eser sahibi, eserleri üzerindeki malî yetkileri kendileri kullanabileceği gibi bunların

²⁵ Nuşin Ayiter, Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri (S Yayınları 1981) 213; Şafak N. Erel, Türk Fikir ve Sanat Hukuku (3rd ed, Yetkin Yayınları 2009) 307-308; Mustafa Tüysüz, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Çerçevesinde Fikri Haklar Üzerindeki Sözleşmeler (Yetkin Yayınları 2007) 305; Dalyan, (n. 13) 206; Evrensel, (n. 13) 160

²⁶ Kerimoğlu, (n. 10) 11

²⁷ Şahin, (n. 7) 116; Aydınçık, (n. 1) 68; Azra Arkan, Mukayeseli Hukuk, Uluslararası Düzenlemeler ve Türk Fikri Hukuk Alanında Eser Sahibinin Haklarına Bağlantılı Haklar (Vedat Kitapçılık 2005) 234; Levi, (n. 14) 1583; Sarı, (n. 14) 78-79

²⁸ Aydınçık, (n. 1) 68; Ercoşkun Şenol, (n. 11) 51

²⁹ Arbek, (n. 3) 85; Ercoşkun Şenol, (n. 11) 51

³⁰ Aydınçık, (n. 1) 69; Şahin, (n. 7) 116; Evrensel, (n. 13) 161; Levi, (n. 14) 1583

³¹ Hiç kimse sahip olduğu haktan fazlasını başkasına devredemez (nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet)

³² Aydınçık, (n. 1) 69; Ongan, (n. 14) 61; Şahin, (n. 7) 117; Sarı, (n. 14) 79

kullanımı hususunda bir başkasına da yetki tanıyabilir. Eser sahibinin serbest iradesiyle yapacağı bir sözleşme kapsamında bir başkasına lisans hakkı tanınması, iradi lisanstır³³.

b. Zorunlu Lisans

FSEK m. 9/II, “*Aksi kararlaştırılmış olmadıkça, eseri birlikte vücuda getirenlerden her biri bütün eserin değiştirilmesi veya yayımlanması için diğerlerinin iştirakini isteyebilir. Diğer taraf muhik bir sebep olmaksızın iştirak etmezse, mahkemece müsaade verilebilir. Aynı hüküm mali hakların kullanılmasında da uygulanır*” ve FSEK m. 10/II’ de “*Birliğe adi şirket hakkındaki hükümler uygulanır. Eser sahiplerinden biri, birlikte yapılacak bir muameleye muhik bir sebep olmaksızın müsaade etmezse, bu müsaade mahkemece verilebilir. Eser sahiplerinden her biri, birlik menfaatlerine tecavüz edildiği takdirde tek başına hareket edebilir*” denilmek suretiyle tanımlanan durum öğretilerde zorunlu lisans olarak adlandırılmaktadır³⁴.

Zorunlu lisanstan bahsedilebilmesi için, lisans alan kişinin kanundan doğan bir yetki ile diğer eser sahiplerini mahkeme kararıyla lisans sözleşmesi yapmaya zorlama imkânına sahip olmalıdır. Müşterek veya iştirak halindeki eser sahipliğinde, eser üzerinde yapılacak sözleşme ve tasarruflar için bütün ortakların oyu (oybirliği) gerekmektedir³⁵. Eser sahiplerinden birinin haklı bir sebebe dayanmadan lisans verme işlemine katılmaması durumunda diğer hak sahiplerinin mağdur olmaması için böyle bir hüküm öngörülmüştür. Bu durumda mahkeme kararı, eser sahibinin iradesi yerine geçecektir³⁶.

c. Kanunî Lisans

Mahkeme kararına gerek kalmaksızın bir kanun hükmüne dayanarak lisans alınması söz konusu ise bu durumda kanunî lisanstan bahsedilir. Kanuni lisanslarda eser sahibinin rızası şart değildir. Bu lisans türünde, eser sahibinin eseri üzerindeki hakkı adeta bir ücret alacağına dönüşerek zayıflamıştır³⁷. Kanunî lisansa örnek olarak FSEK m. 47 gösterilebilir³⁸.

³³ Şahin, (n. 7) 114; Ongan, (n. 14) 57; Sarı, (n. 14) 70

³⁴ Aydınçık, (n. 1) 63-64; Şahin, (n. 7) 115; Ayiter, (n. 25) 170

³⁵ Erel, (n. 25) 98; Arbek, (n. 3) 64; Şahin, (n. 7) 115

³⁶ Aydınçık, (n. 1) 63; Arbek, (n. 3) 64; Tunçer, (n.13) 23; Levi, (n. 14) 1586; Şahin, (n. 7) 115

³⁷ Ayiter, (n. 25) 179; Tüysüz, (n. 25) 98; Şahin, (n. 7) 115

³⁸ Değişikliğe uğramadan önce 43’ üncü madde de kanunî lisans kapsamında değerlendirilmekteydi. Bu maddenin değişiklikten önceki hali mevcutken öğretilerde “eksik kanunî ruhsat” ve “tam kanunî ruhsat” kavramları oluşmuştur. Bakınız: Erel, (n. 25) 308; Aydınçık, (n. 1) 64; Tüysüz, (n. 25) 98. “*Eski FSEK m. 43/II hükmü, her türlü yayınlarında, tanıtım amacıyla kullanılan eserlerin tümü üzerindeki hakları zedelenemeyecek düzeydeki tanıtım amaçlı kısa tespitler için eser sahiplerinden izin alınmayacağını ve herhangi bir ücret ödenmeyeceğini düzenlemekteydi*” (Aydınçık, (n. 1) 64)

II. LİSANS SÖZLEŞMESİNİN ÖZELLİKLERİ VE HUKUKİ NİTELİĞİ

Lisans sözleşmesinin özellikleri ve hukukî niteliğinin doğru tespit edilmesi hem teorik hem de pratik açıdan son derece önemlidir. Zira gerek sözleşmenin tarafları arasındaki hukuki ilişki gerekse tarafların üçüncü kişiler ile olan hukukî ilişkisi, bu nitelendirmeler üzerinden belirlenecektir³⁹.

A. ÖZELLİKLERİ

Lisans sözleşmesi rızaî bir sözleşmedir. Bir diğer deyişle bu sözleşmenin kurulabilmesi için tarafların anlaşması kâfidir. Sözleşmenin kurulabilmesi için eserin teslimi şart değildir. Ancak lisans alan, kullanma yetkisini kullanabilmek adına eserin zilyetliğinin kendisine devredilmesini isteyebilir⁴⁰.

Lisans sözleşmesi tam iki tarafa borç yükleyen sinallagmatik (karşılıklı)⁴¹ bir sözleşmedir. Lisans veren, sahip olduğu gayrî maddi hakkın kullanımını devretmeyi borçlanırken lisans alan, bunun karşılığında bir lisans bedeli ödeme (genellikle dönemsel olarak) borcu altına girer⁴².

Lisans sözleşmesi anî edimli değil sürekli borç doğuran bir sözleşmedir⁴³. Buna göre, lisans sözleşmesinin ifası belirli (veya belirlenebilir) bir süre içerisinde gerçekleşir. Lisans sözleşmesinden doğan hakkın kullanılması ve sözleşmeden doğan borçların ifası bir defada ve

³⁹ Arbek, (n. 3) 54; Tunçer, (n.13) 24

⁴⁰ Fikret Eren, 'İsimsiz Bazı Sözleşme Türleri' (2015) 1 (1), BÜHFD 67, 98; Kerimoğlu, (n. 10) 11; Tüysüz, (n. 25) 78; Arbek, (n. 3) 79; Çelikbiz, (n. 20) 10; Tunçer, (n.13) 28; Şahin, (n. 7) 108

⁴¹ Tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler (contractus bilaterales aequales), karşılıklı edimlerin değiş tokuşunu (mübadelesini) amaç edinen sözleşmelerdir (Andreas von Tuhr, Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı (Cilt: 1-2), (Çeviren: Avukat Cevat Edege), (Olgaç Matbaası 1983) 140). "Bunlarda, taraflardan her biri diğer tarafı kendisine karşı borç altına sokmak için borçlanmıştır. Görüldüğü gibi borçlar, sözleşmenin niteliği gereği, karşılıklı ve birbirine bağlıdır. Her iki taraf, hem alacaklı hem borçludur. Bunlara Yunanca bir deyimden yararlanarak sinallagmatik (karşılıklı) sözleşmeler denir" (Necip Kocayusufoğlu, Borçlar Hukuku Genel Bölüm (Borçlar Hukukuna Giriş, Hukukî İşlem, Sözleşme), (7th ed, Filiz Kitabevi 2017) 98-99). "Edimler arasındaki karşılıklılık, genetik (doğuş yönünden) karşılıklılık, kondisyonel karşılıklılık ve fonksiyonel karşılıklılık olmak üzere üçe ayrılır. Genetik karşılıklılıkta, bir edimin doğuşu, diğer edim yükümlülüğünün doğuşuna bağlıdır. Edimler birbirine bağlı, birbirinin karşılığı olduğu için, edimlerden biri şu veya bu nedenle doğmazsa, diğer edim de doğmaz. Kondisyonel karşılıklılıkta ise, sözleşmenin (edimlerin) devamı yönünden bağlılık, karşılıklılık söz konusu olur. Edimlerden biri ortadan kalktığı zaman, diğer edim de ilke olarak ortadan kalkar. Fonksiyonel synallagmada her iki aslî edimin ifaları yönünden birbirine bağlılıkları söz konusu olur. Ödeme def'i bu tip sözleşmelerde kullanılır" (Fikret Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler (22nd ed, Yetkin Yayınları 2017) 211).

⁴² Tüysüz, (n. 25) 78; Arbek, (n. 3) 81; Tunçer, (n.13) 31; Şahin, (n. 7) 108; Eren, 'İsimsiz Bazı Sözleşme Türleri' (n. 41) 97. "Lisans sözleşmesi genel olarak tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olmakla birlikte, bu sözleşmenin karakterini belirleyen lisans verenin edimidir. Lisans alanın bedel ödeme borcu genellikle para olarak kararlaştırılır. Ancak ücret yerine başka edimlerin de kararlaştırılması da olasıdır. Örneğin, basılan kitaplardan bir kısmının eser sahibine verilmesi..." (Aydıncık, (n. 1) 75). "Lisans sözleşmesi, tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir. Lisansın ivazsız olması halinde dahi bu nitelik mevcuttur; çünkü lisans alan, bir bedel ödemesi bile lisans konusu hakkı kullanırken, eser sahibinin haklarına ve şeref ve itibarına zarar vermemekle yükümlüdür" (Çelikbiz, (n. 20) 11)

⁴³ "Bir sözleşme ilişkisinde aslî borçlardan en az biri, sürekli aralıklı veya önemli edimleri gerektiriyorsa "sürekli sözleşme" söz konusu olur. Kira ilişkisi böyledir" (M. Kemal Oğuzman ve M. Turgut Öz, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1 (15th ed, Vedat Kitapçılık 2017) 48)

tek bir davranışla değil belirlenen süre içerisindeki birden çok davranış ile gerçekleşmektedir⁴⁴. Fikir ve sanat eserlerine ilişkin lisans sözleşmesinin sürekli borç ilişkisi doğurmasının tabii bir sonucu olarak sözleşmenin tarafları arasında özel bir güven ilişkisinin varlığı gerekir⁴⁵.

Lisans sözleşmesinin isimli⁴⁶ mi yoksa isimsiz bir sözleşme⁴⁷ mi olduğu öğretilerde tartışmalıdır. Tandoğan'a göre,⁴⁸ fikir ve sanat eserleri üzerindeki malî hakların kullanılmasına ilişkin lisans sözleşmeleri kanunda düzenlenmiş olduğu için bunların kendine özgü yapısı olan isimsiz sözleşmeler olarak nitelendirilmesi doğru olmaz. Tüysüz'e göre de,⁴⁹ lisans sözleşmesini isimsiz bir sözleşme olarak nitelendirmek doğru olmaz. Çünkü, lisans sözleşmesi hem kanunda ismen zikredilmiş hem de tabii olacağı hükümler (şekil mecburiyeti, cayma, tekeffül vs.) belirtilmiştir. Ayrıca, basit lisans ve münhasır lisans için Borçlar Kanunu ve Medeni Kanun'da düzenlenen hasılat kirası ve intifa hakkına ilişkin hükümlere atıf yapılmıştır (FSEK m. 56/III).

Öğretilerde ağırlıkta olan görüşe göre ise⁵⁰ lisans sözleşmesi sui generis⁵¹ bir isimsiz sözleşmedir. Aydınçık'a göre,⁵² lisans sözleşmelerine ilişkin FSEK'te öngörülen hükümlerin amacı mali haklara ilişkin lisans sözleşmesini düzenlemek değil, bu sözleşmenin FSEK

⁴⁴ Kerimoğlu, (n. 10) 12; Çelikbiz, (n. 20) 10; Aydınçık, (n. 1) 73-74; Tunçer, (n.13) 30; Arbek, (n. 3) 82; Şahin, (n. 7) 109

⁴⁵ Arbek, (n. 3) 82; Şahin, (n. 7) 109; Erbek, (n. 1) 55

⁴⁶ “Birtakım sözleşmeler ya Borçlar Kanunu'nun Özel Borç İlişkileri Bölümünde ya da özel bir kanun tarafından düzenlenmiştir. Bunlara isimli sözleşmeler (*Les contrats nommés, die Nominatverträge*) denir” (Saibe Oktay, ‘İsimsiz Sözleşmelerin Geçerliliği, Yorumu ve Boşlukların Tamamlanması’ (1996) LV İÜHF 263, 263).

⁴⁷ “Birtakım sözleşmeler ise ne Borçlar Kanunu'nun Özel Borç İlişkileri bölümünde ne de özel bir kanun tarafından düzenlenmemiş bulunan sözleşmelerdir. Fakat taraflar BK m. 19' da ifade edilen sözleşme özgürlüğü çerçevesinde özgür iradeleri ile bu tip sözleşmesel ilişkiler kurarak, kanunda düzenlenmemiş sözleşme tipleri yaratabilmektedirler. İşte kanun koyucu tarafından değil de, tarafların iradeleri ile yaratılan bu sözleşmelere isimsiz sözleşmeler (*Les contrats innommés, die Innominatverträge*) denilmektedir” (Oktay, (n. 47) 263) “Kanunda düzenlenmemiş veya isimsiz sözleşmeler geleneksel bir şekilde, kendisine özgü sözleşmeler, karma sözleşmeler ve bileşik sözleşmeler olmak üzere üç kısma ayrılmaktadır” (Fahrettin Aral ve Hasan Ayrancı, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri (12th ed, Yetkin Yayınları 2019) 53).

⁴⁸ Tandoğan, (n. 5) 63

⁴⁹ Tüysüz, (n. 25) 81.

⁵⁰ Eren, ‘İsimsiz Bazı Sözleşme Türleri’ (n. 40) 97; Arbek, (n. 3) 79 vd.; Aydınçık, (n. 1) 70 vd.; Erel, (n. 25) 295; Ayiter, (n. 25) 211; Tunçer, (n.13) 29-30; Şahin, (n. 7) 110; Erbek, (n. 1) 53.

⁵¹ “Bu gibi sözleşmeler yasada düzenlenmiş bulunan sözleşmelere ilişkin öğeleri tümüyle ya da bir bölümüyle içermezler ve kendilerine özgü (orijinal) öğelerden oluşur” (Murat Aydoğdu ve Nalan Kahveci, Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri (Sözleşmeler Hukuku) (4th ed, Adalet Yayınevi 2019) 23). “Kendine özgü yapısı olan sözleşmelere ilişkin meydana gelecek uyuşmazlıklarda hangi hükümlerin uygulanacağını tespit etmek oldukça güçtür. Ancak, bu konuda şu şekilde bir çözüm kabul edilmektedir. 1) Kendine özgü yapısı olan sözleşmeler dürüstlük kuralına ve iş ilişkilerinde geçerli teamüllere göre yorumlanır ve tamamlanır. 2) Bu sözleşmelere Borçlar Kanununda düzenlenmiş olan sözleşme tiplerine ilişkin hükümler, nitelikleri elverdiği ölçüde kıyas (örnekseme) yoluyla uygulanır. Uygulanması mümkün olan bir sözleşme tipi mevcut değilse Borçlar Kanununun genel hükümleri çerçevesinde sorun çözümlenir. 3) Bazı durumlarda bizzat hâkim TMK 1. Maddesi uyarınca kendisi hukuk kuralı koymak suretiyle çözer” (Mehmet Remzi ve Sezer Aydın, Borçlar Hukuku Özel Hükümler (9th ed, Adalet Yayınevi 2019) 35)

⁵² Aydınçık, (n. 1) 71-72

açısından içeriğini belirlemektir. Arbek'e göre de,⁵³ FSEK'te lisans sözleşmesinden bahsedilmesi veya bu sözleşmeye uygulanacak hukuk bakımından diğer kanunlarda yer alan bazı hükümlere atıf yapılması (hasılat kirası, intifa hakkı gibi), lisans sözleşmesinin objektif aslı unsurları ile FSEK'te düzenlendiği anlamına gelmez. Biz de ağırlıkta olan görüşe katılmaktayız.

Mali haklara ilişkin lisans sözleşmeleri, tam olarak kanunda düzenlenmiş sözleşme tiplerinden birine dâhil edilemediği gibi bu sözleşme unsurlarının birleşmesinden meydana gelmiş bir sözleşme de değildir. Bu nedenle FSEK kapsamında öngörülen lisans sözleşmesi, sui generis bir sözleşmedir.⁵⁴

B. HUKUKİ NİTELİĞİ

Lisans sözleşmesinin hukuki niteliğinin doğru değerlendirebilmesi için birkaç ayrımın izah edilmesinde fayda vardır. Birincisi, lisans sözleşmesinin konusunu oluşturan mutlak nitelikteki malî hak ile bu sözleşme ile lisans alanın elde ettiği lisans hakkı birbirinden farklı kavramlardır. Zira lisans sözleşmesi ile malî hakkın kendisi değil,⁵⁵ bu hak üzerinde bir kullanma hakkı/yetkisi devredilmektedir⁵⁶. Malî hakkın devredilmesi için malî hakkın devri sözleşmesi yapılmalıdır. Lisansa konu hakkın bir diğer deyişle eser sahibinin veya bağlantılı hak sahiplerinin mali hakkının mutlak nitelikte bir hak olması, herkese karşı ileri sürülebilmesi, bu hak kapsamında lisans alana tanınan kullanma yetkisinin de mutlak bir hak olması sonucunu doğurmaz. Buna karşılık, kullanma yetkisinin değil de malî hakkın kendisinin devredilmesi durumunda devredilen hak doğal olarak mutlak hakkın kendisidir. Hâlbuki lisans verilmesi halinde, lisans veren söz konusu hakkın sahibi kalmaya devam eder⁵⁷.

İkincisi, aynî hak ile mutlak hakkın birbirinden farklılığıdır. Aynî haklar, eşya üzerinde doğrudan hâkimiyet sağlayan ve herkese karşı ileri sürülebilen haklardır. Eşya ise, üzerinde bireysel hâkimiyet sağlanabilen ve ekonomik bir değer taşıyan kişi ve hayvanlar dışındaki

⁵³ Arbek, (n. 3) 80

⁵⁴ Aydınçık, (n. 1) 73; Şahin, (n. 7) 112

⁵⁵ “Mahkemenin dayandığı sözleşmenin mali hakkın devrine ilişkin bulunduğu, eser sahibinin şahsına has ve onun tarafından kullanılacak manevi hakların bu tür sözleşmeler ile nakledilemeyeceği, eser sahibinin eseriyle ilgili ismini zikredebilmesi ile eserinin mahiyet ve hususiyetini bozucu her türlü değişikliğe karşı çıkabilmesine ilişkin manevi haklarından feragat olunduğu yolunda şart içeren mukavelelerin hükümsüz olduğu (Yar. 11 HD, E. 1970/2985, K. 1970/5092, 14.12.1970)” (Yavuz, Alica, Merdivan, (n. 15) 1513)

⁵⁶ “FSEK'in 48/2. Maddesi uyarınca, eser sahibi veya mirasçıları bir mali hakkın sadece kullanma yetkisini devir edebilirler; bu durumda mali hak özü itibarıyla eser sahibinin mal varlığında kalmakla birlikte, maddi bir malın hasılat kirasına verilmesinde olduğu gibi, mali hakkı kullanma ve semerelerinden yararlanma yetkisi ruhsat alan tarafa geçmişi olur (FSEK m. 56/III); ruhsat veya lisans verme, ilgili mali hakka özgü olan kullanma veya yararlanma yetkilerinden bir kısmının veya tamamının mali haktan ayrılarak ruhsat sahibine tahsis edilmesi olarak benimsenmektedir. (Yar. 11 HD, E. 1999/594, K. 1999/3250, 26.04.1999)” (Yavuz, Alica, Merdivan, (n. 15) 1531)

⁵⁷ Oktay Özdemir, (n. 1) 23; Erbek, (n. 1) 41

cismani varlıklardır. Hukuk düzenimizde gayri maddi mallar olarak isimlendirilen ve geniş anlamda fikri hakların konusunu oluşturan fikir ve sanat eserleri, marka, patent vb. eşya kavramı dışında değerlendirilmektedir.⁵⁸ Dolayısıyla bunlar üzerindeki fikri hak, bir aynî hak değildir. Buna rağmen, fikri hak ile aynî hakkın ortak bir noktası vardır. Aynî haklar mutlak haklardandır fakat mutlak haklar aynî haklar ile sınırlı değildir. Fikri hak ile aynî hakkın ortak noktası mutlak hak olmalarıdır. Mutlak hak olmaları sebebiyle, zamanaşımına uğramazlar ve herkese karşı ileri sürülebilirler⁵⁹. Lisans alan ise fikri hakkın kendisini değil kullanma yetkisini devralmaktadır. Lisansın basit veya münhasır olması, lisans hakkının, lisansa konu fikri haktan farklı olduğu hususunu değiştirmez. Lisansın basit veya münhasır olması, lisans verenle lisans alan arasındaki ilişki açısından önem arz eder. Münhasır lisans durumunda, lisans verenin aynı koşullar altında başlarına lisans yetkisi devretmemeleri esastır⁶⁰.

Lisans sözleşmesinin borçlandırıcı bir işlem mi yoksa bir tasarruf işlemi mi olduğu tartışmalı bir husustur. Öğretideki bir kısım yazarlara göre⁶¹, lisans sözleşmesi bir tasarruf işlemidir. Alman öğretisinin etkisiyle lisans sözleşmesinin bir tasarruf işlemi olduğunu savunan yazarlara göre, lisans sözleşmesinin hukukî niteliği esasen alacağın temlikine benzemektedir. Buna göre, lisans sözleşmesinin kurulması ile birlikte fikri hakkın sağladığı mali yetkilerin kullanım hakkı doğrudan lisans alana geçmektedir. Dolayısıyla geçerli bir lisans sözleşmesinin kurulabilmesi için, lisans verenin, sözleşme kurulurken lisans hakkını devretme hususunda yetkili olması zorunludur. Aksi takdirde lisans sözleşmesi geçersiz olacaktır (FSEK m. 48/III). Örneğin, bir senaryo yazarı eserini henüz yazmadan, bu eserin sinemaya uyarlanması konusunda bir lisans sözleşmesi yaparsa, bu sözleşme hukuken hükümsüzdür⁶².

Öğretideki bir kısım yazarlara göre ise⁶³, lisans sözleşmesi bir borçlandırıcı işlemdir. İsviçre öğretisinin etkisiyle lisans sözleşmesinin bir borçlandırıcı işlem olduğunu savunan yazarlara göre, lisans veren, lisans sözleşmesi ile sözleşme konusunu lisans alana devretme hususunda bir taahhüt altına girmektedir. Buna göre, sözleşme kurulurken lisans verenin

⁵⁸ M. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi ve Saibe Oktay Özdemir, Eşya Hukuku (21st ed, Filiz Kitabevi 2018) 2 vd.; Mehmet Ünal ve Veysel Başpınar, Şekli Eşya Hukuku (10th ed, Savaş Yayınevi 2018) 11 vd.; Şeref Ertaş, Eşya Hukuku (14th ed, Barış Yayınları 2018) 3 vd.; Turhan Esener ve Kudret Güven, Eşya Hukuku (8th ed, Yetkin Yayınları 2019) 43 vd.

⁵⁹ Rona Serozan, Medeni Hukuk (Genel Böküm /Kişiler Hukuku) (9th ed, Vedat Kitapçılık 2018) 236 vd.; M. Kemal Oğuzman ve Nami Barlas, Medeni Hukuk (Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar) (25th ed, Vedat Kitapçılık 2019) 153 vd.

⁶⁰ Erbek, (n. 1) 41-42

⁶¹ Ünal Tekinalp, Fikri Mülkiyet Hukuku (4th ed, Arıkan Yayınları 2005) 219; Erel, (n. 25) 304; Aydınçık, (n. 1) 84; Eker Erkekoğlu, (n. 1) 33

⁶² Erbek, (n. 3) 76

⁶³ Ernst Hirsch, 'Eser Sahipliği (Fikri ve Sınai Hakların Mahiyeti Hakkında Yeni Bir Görüş)' (1944) 1 (3) AÜHFD 330, 339; Ayiter, (n. 25) 211 vd.; Erbek, (n. 3) 77-78; Arkan, (n. 27) 233-234; Erbek, (n. 1) 56 vd.; Kılıçoğlu, (n.13) 294; Tüysüz, (n. 25) 80; Şahin, (n. 7) 112, 119.

herhangi bir tasarruf yetkisine sahip olması gerekmez. Dolayısıyla bir yazar, henüz yazmadığı bir kitaba ilişkin olarak lisans sözleşmesi yapabilir.

Erbek'e göre⁶⁴, Alman ve İsviçre Hukuku'nda savunulan görüşlerin birbirinden farklı olmasının sebebi Kanun'larına şekil veren görüşlerin birbirinden farklı olmasıdır. Monist görüşün hâkim olduğu Alman Hukuku'nda, eser üzerindeki hakkın devredilmezliği kabul edildiği için İsviçre ve Türk Hukuku'ndaki gibi malî hakkın tamamen devri mümkün olmayıp ancak kullanma hakkı devredilebilir⁶⁵. Devredilen hakka, mutlak, aynî veya aynî hak benzeri gibi bir nitelik vermek pratik ihtiyaçlara cevap vermektedir (herkese karşı ileri sürülebilmesi için). Bu durum Alman Hukuku'nda bölünebilirlik teorisiyle açıklanmaktadır. Bu teoriye göre, lisans hakkı bölünebilir bir haktır ve bölünerek devredilen bu hak da lisans hakkı gibi mutlak etkiye sahiptir. Buna karşılık, İsviçre Hukuku'nda hakkın devredilebilirliği kabul edilmiştir.

Arbek'e göre,⁶⁶ lisans sözleşmesinin sağlamış olduğu lisans hakkının aynî veya şahsi nitelikte olmasının, lisans sözleşmesinin hukuki niteliğinin belirlenmesi noktasında herhangi bir önemi yoktur. Nitekim, satış sözleşmesi, hukuki niteliği itibariyle bir borçlandırıcı işlem iken satın alana tasarruf işlemiyle devredilen satış konusu üzerindeki mülkiyet hakkı, mutlak nitelikte bir haktır. Erbek'e göre de,⁶⁷ FSEK'te malî hakkın tamamen devredilmesinin öngörülmesi sebebiyle lisans sözleşmesinin bir borçlandırıcı işlem olduğu kabul edilmelidir. Lisans sözleşmesinin basit veya münhasır nitelikte olmasının bu açıdan bir önemi yoktur.

Arkan'a göre,⁶⁸ basit veya münhasır lisans arasındaki fark taahhüdün geniş olmasıdır. Münhasır lisansta öngörülen taahhüdün geniş olması lisans alanı yine de mutlak hak sahibi durumuna getirmez. Zira burada da malî hakkın tümü ya da bir kısmı devredilmez, hak olduğu gibi lisans verenin malvarlığında kalmaktadır. FSEK m. 48/III ile 50/I'de, lisans sözleşmesinin, malî hakkın devri sözleşmesi ile birlikte tasarruf işlemi olarak nitelendirilmiştir. Fakat bir işlemin kanunda yanlış nitelendirilmesi, o işlemin hakiki niteliğini değiştirmez.

Biz de Erbek, Arbek ve Arkan'ın yukarıda belirttiğimiz görüşlerine katılmaktayız. Lisans sözleşmesinin öğretilerdeki bir kısım yazarlarca tasarruf işlemi olarak değerlendirilmesinin asıl sebepleri şunlardır: Öncelikle bu görüş sahipleri, Alman öğretisindeki görüşlerden etkilenmiştir. Ancak, yukarıda ifade edildiği üzere Alman Kanunu'nda öngörülen düzenleme ile Türk Hukuku'nda öngörülen düzenleme farklıdır. İkincisi, pratik ihtiyaçlara cevap verme çabasıdır. Ancak, lisans sözleşmesi ile devredilen hak nisbî nitelikte olup mutlak nitelik arz

⁶⁴ Erbek, (n. 1) 48-49

⁶⁵ Monist ve düalist görüşler arasındaki fark için bakınız: Erbek, (n. 1) 10 vd.

⁶⁶ Arbek, (n. 3) 77-78

⁶⁷ Erbek, (n. 1) 51-52

⁶⁸ Arkan, (n. 27) 233

etmez. Dolayısıyla, mutlak hak niteliğinde olmadığından, bu hakkın üçüncü kişiler tarafından ihlal edilmesi halinde lisans verenin, lisans sözleşmesinden doğan borçları kapsamında dava açarak lisans alanın hakkını teslim etmesi gerekir. Üçüncüsü, lisans sözleşmesi ile lisansın konusu hakkın niteliklerini birbiriyle uyumlu hale getirme çabasıdır. Hâlbuki nisbî hak doğuran birçok borçlandırıcı sözleşme ile mutlak hakların devredilmesi vâkidir. Dördüncüsü, FSEK m.48/III ve 50/I'de lisans sözleşmesinin bir tasarruf işlemi olarak nitelendirilmesidir. Hâlbuki, kanunun yanlış nitelendirmesi bu sözleşmenin hakiki niteliğini değiştirmeyecektir.

III. LİSANS SÖZLEŞMESİNİN KURULMASI VE ŞEKLİ

A. LİSANS SÖZLEŞMESİNİN KURULMASI

Fikir ve sanat eserlerine ilişkin lisans sözleşmesi, FSEK'te lisans sözleşmesi için öngörülen özel hükümlere ve burada hüküm bulunmayan hallerde Borçlar Kanunu'nda yer alan genel hükümlere tâbidir⁶⁹.

FSEK anlamında lisans sözleşmesinin rızaî bir sözleşme olduğunu yukarıda belirttik. TBK m. 1 uyarınca, bir sözleşme, tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarıyla kurulur. Bu bakımdan FSEK anlamında bir sözleşmenin kurulabilmesi için lisans veren ile lisans alanın karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanları gereklidir. Ayrıca, lisans sözleşmesinin geçerli olarak kurulabilmesi, bütün sözleşmeler açısından öngörülen genel geçerlilik kurallarına uygunluk gerekir. Bu bakımdan tarafların sözleşme ehliyetine sahip olması, Borçlar Kanunu'nda öngörülen hükümsüzlük ve kesin hükümsüzlük hallerinin olmaması gerekir⁷⁰.

Sözleşmenin kurulabilmesi için ayrıca sözleşme konusu eserin karşı tarafa teslimi şart değildir. Sözleşme konusu eseri lisans alana teslim etmek, sözleşmenin eser sahibine yüklediği bir borç niteliğindedir⁷¹.

TBK m. 2 gereğince, lisans veren ile lisans alanın karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarında, sözleşmenin esaslı unsurları noktasında uyuşma söz konusu olmalıdır⁷². Bir sözleşmenin kanunda yapılan tanımında yer alan zorunlu unsurlara, sözleşmenin objektif esaslı unsurları denir. Objektif esaslı unsurlar, bir sözleşmenin asgari içeriğini oluşturur. Bu nedenle, objektif esaslı unsurlara bir sözleşmenin tipik unsurları denir. Tipik unsurlar, isimli sözleşmelerin kanundaki tanımından hareketle belirlenir. İsimsiz sözleşmelerde, esaslı unsurlar

⁶⁹ Şahin, (n. 7) 127; Aydınçık, (n. 1) 93; Arbek, (n. 3) 145

⁷⁰ Oktay Özdemir, (n. 1) 73; Şahin, (n. 7) 127; Eker Erkekoğlu, (n. 1) 73-74; Sarı, (n. 14) 91, 96; Arbek, (n. 3) 169 vd.

⁷¹ Aydınçık, (n. 1) 94; Eker Erkekoğlu, (n. 1) 74

⁷² Oktay Özdemir, (n. 1) 69; Ongan, (n. 14) 65; Sarı, (n. 14) 92; Arbek, (n. 3) 163 vd.

sözleşmenin mâna ve niteliğinden çıkarılır⁷³. Kanunda öngörülme ve ekonomik gelişmeler sonucu ortaya çıkmış sui generis isimli sözleşmelerin esaslı unsurları belirlenirken bu sözleşmenin anlamlı bir bütün oluşturması için iş hayatında aranan şartların tam olarak gerçekleşip gerçekleşmediğini dikkate almak gerekir⁷⁴. İş hayatında kendisinden beklenen faydayı sağlaması için lisans sözleşmesinin esaslı unsurları, lisans alanın lisans bedeli ödemesi⁷⁵ ile lisans verenin, lisansın konusu hakkı lisans alana kullandırmayı sağlamasıdır⁷⁶. Örneğin, bir sinema eserine ilişkin lisans sözleşmesinde esaslı unsurları, sinema eseri üzerindeki fikri haktan kaynaklanan mali yetkilerin tamamı veya bir kısmının kullanımı (varsa bu kullanımın sınırları) ve bu kullanım karşılığında ödenecek bedel (eğer bedelsizse karşılıksız olduğu) kararlaştırılmış olmalıdır⁷⁷.

Nomer'e göre⁷⁸, bir sözleşmenin kurulması için objektif esaslı unsurların tamamı üzerinde uyuşmanın zorunlu olduğuna dair öğretideki genel kabul, Roma hukukunun izlerini taşımaktadır. Oysa TBK'da bu yönde açık bir hüküm yoktur. TBK m. 2'de öngörülen sadece bağlanma iradesinin varlığına ilişkin iki adet karinedir⁷⁹. Öğretide yerleşmiş olan bu görüş,

⁷³ Eren, 'Borçlar Hukuku Genel Hükümler' (n. 41) 249-250

⁷⁴ Kocayusufpaşaoğlu, (n. 41) 175

⁷⁵ "Lisans alanın en önemli mükellefiyeti aldığı lisans karşılığında bir ücret ödemektir. Fakat ücret, lisans münasebetinin zorunlu bir unsuru değildir. Ücretsiz (serbest) lisanslar da vardır. Lisans alanın başka bir mükellefiyeti de aldığı lisansı kullanmasıdır. Çünkü eser sahibinin lisans vermekteki amacı çoğunlukla eserinin bu yoldan tanıtılmasıdır. Lisans alanın mükellefiyetinin müeyyidesi FSEK md. 58 de düzenlenen cayma hakkıdır" (Ayiter, (n. 25) 211)

⁷⁶ Sarı, (n. 14) 93; Feride Demirbaş, 'Patent Lisans Sözleşmeleri', Prof. Dr. Şener Akyol'a Armağan, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2011, 441-483, s. 456. Bu iki unsurun da sözleşmede belirlenmiş ve yahut belirlenebilir olması gerekir (Ongan, (n. 14) 65). Öğretideki bir görüşe göre, lisans sözleşmesinin esaslı unsurları şunlardır: 1) Lisans verilecek gayri maddi malın ne olduğu sözleşmede belirlenmiş veya belirlenebilir olması, 2) Lisans veren, lisans konusu olan hakkı veya olguyu lisans alanın kullanmasını sağlaması ve 3) Lisans bedeli olarak ödenecek miktar da sözleşmede açık veya örtülü olarak belirlenmiş veya belirlenebilir olması gerekir. Lisans sözleşmesinin bedelsiz yapılması da mümkündür. Ancak sözleşmenin bedelsiz olduğu açıkça sözleşmeden anlaşılmalıdır. Aksi halde, bedelin, sözleşmenin doğası gereği zımnen kararlaştırılmış olduğu ve miktarı hususunda sözleşmede boşluk bulunduğu kabul edilmelidir (Oktay Özdemir, (n. 1) 69-70)

⁷⁷ Şahin, (n. 7) 147

⁷⁸ Haluk Nami Nomer, 'Sözleşmedeki Esaslı Bir Nokta, Özellikle Karşılıklı Borç Doğuran Aktelerde İvazın Miktarı Belirlenmeksizin Sözleşme Kurulabilir Mi?' (2013) 8 Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi (Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan) 2053, 2074.

⁷⁹ "Borçlar Kanunu'nun 2. maddesi bağlanma iradesine ilişkin karineler getirmiştir. Tarafların objektif esaslı noktalar üzerinde uyuşmuş olması, bağlanma iradelerinin varlığı konusunda karine yaratır. Yani objektif esaslı noktalar üzerinde taraflar uyuşmuş ise, ayrıca bağlanma iradelerinin ispatına gerek yoktur. Bağlanma iradesinin olmadığını iddia eden, iddiasını ispatlamak yükü altındadır. Buna karşılık karine dışında bağlanma iradesinin ispatlandığı durumlarda (artık genel kurala göre (TMK 6) bunu iddia eden ispat külfeti altındadır), sözleşmenin kurulması için gerekenleri bu karinelere hareketle belirlemek mümkün değildir. Kanun koyucu tarafların objektif esaslı noktalar üzerinde anlaşmış olmalarını sözleşmenin kurulmuş sayılması için zorunlu bir unsur olarak öngören bir hükme yer vermemiştir... sözleşmenin kurulabilmesi için sözleşmenin esaslı noktaları (sözleşmeye niteliğini veren noktalar) üzerinde tarafların anlaşmış olması tabii bir zorunluluk değildir. Bunun tabii bir zorunluluk olmadığını, sözleşmenin kurulması için esaslı nokta olan bedel üzerinde anlaşma olmasını aramayan TBK 233 I, 401, 481 hükümleri açık bir şekilde göstermektedir. Böyle bir zorunluluk Borçlar Kanunu'nun 2. maddesinden de çıkmamaktadır. Esaslı noktalar üzerinde anlaşmanın gerekliliği Roma hukukunun etkisiyle gayet tabii görülerek Alman ve İsviçre Medeni Kanunları'na, malumu ilam olmasın diye açık bir kural olarak konulmamış olabilir. Bununla birlikte bugün geçerli olan mevcut hükmü Roma hukukunun etkisiyle yorumlamak

sözleşme serbestisi ilkesine de aykırıdır. Gerekli asgari içerik üzerinde uyuşan ve sözleşme ile bağlı olmak isteyen tarafların bu arzusunun aksine, objektif esaslı unsurların tamamı üzerinde uyuşma sağlanmadığı gerekçesine dayanarak sözleşmeyi kurulmamış saymak için herhangi bir makul sebep bulunmamaktadır. Bu durumda sözleşmeyi ayakta tutup tarafların anlaşamadığı hususlarda onların farazi iradelerine göre sözleşme boşluğunun doldurulması en uygun çözüm olur.

B. LİSANS SÖZLEŞMESİNİN ŞEKLİ

TBK m. 12/1'e göre, aksi kanunda öngörülmedikçe sözleşmelerin geçerliliği herhangi bir şekle bağlı değildir. Bir diğer deyişle, borç doğuran sözleşmelerde şekil serbestisi kabul edilmiştir. TBK m. 12/2'ye göre ise, *“kanunda bir sözleşmeler için öngörülen şekil, kural olarak geçerlilik şeklidir. Öngörülen şekle uyulmaksızın kurulan sözleşmeler hüküm doğurmaz”*. Bu fıkra uyarınca fikir ve sanat eserlerine ilişkin lisans sözleşmeleri için kanunda öngörülen bir şekil şartı olup olmadığı irdelenmelidir.

FSEK m. 52 uyarınca, *“mali haklara dair sözleşme ve tasarrufların yazılı olması ve konuları olan hakların ayrı ayrı gösterilmesi şarttır”*. Bu madde uyarınca FSEK kapsamında yapılacak lisans sözleşmeleri için *“yazılılık”* bir geçerlilik şartıdır⁸⁰. Yazılılık şartına uymayan lisans sözleşmeleri, hüküm doğurmaz⁸¹. Kanunda yazılı şekil yanında işlem konusu olan hakların ayrı ayrı gösterilmesi istenmiştir. *“Bütün malî hakları devrettim”* şeklindeki bir beyanı içeren lisans sözleşmesi yazılı da olsa hükümsüzdür. Bütün hakların devredilmesi amaçlansa bile bunların ayrı ayrı belirtilmesi gerekir⁸².

Lisans sözleşmelerinde, lisans konularının ayrı ayrı gösterilmesi kefalet sözleşmesinde olduğu gibi bir geçerlilik şartı olduğundan bu konuda genişletici yorumda bulunulamaz. Şüphe

zorunluluğu bulunmamaktadır. Roma hukukunda dava edilebilirliği sağlamak bakımından belirli noktalar (essentialia negotii) üzerinde uyuşma sağlanarak sözleşme tipini belirlemek gerekliydi. Bugün bu noktalar üzerinde uyuşma olmaksızın sözleşmenin kurulamayacağını söylemek için herhangi bir esaslı sebep bulunmamaktadır” (Ibid 2065-2066).

⁸⁰ *“Bu maddede belirtilen şekil şartı bir ispat şartı olmayıp geçerlilik şartıdır. Yazılı şartın geçerlilik şartı olmasının amacı, eser sahibinin haklarını korumak, onu haklarını devrederken daha dikkatli düşünmeye sevk etmektir. Yazılı şeklin adi yazılı şekilde mi yoksa noterce düzenleme şeklinde mi yapılacağı belirtilmediğinden adi yazılı şekilde yapılması yeterlidir. Taraflar arasında yazılı bir sözleşme yapılmıyorsa, sözleşmenin geçersizliği taraflarca ileri sürülebileceği gibi, anılan geçersizlik hakim tarafından da re'sen gözönüne alınmalıdır”* (Yar. HGK, E. 2013/2353, K. 2015/2333, 21.10.2015 <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/hukuk-genel-kurulu-e-2013-2353-k-2015-2333-t-21-10-2015>>, s.e.t. 09.04.2020).

⁸¹ *“5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK)'nun 52. maddesine göre, mali hakların devri sözleşmesinin ve buna ilişkin tasarrufların yazılı olması şarttır. Anılan hükmün emredici nitelikte bir hüküm olduğu maddede yer alan "şarttır" ifadesinden anlaşılmaktadır. Bu nedenle taraflar, aksine bir anlaşma yaparak, yazılı şartı bertaraf edemezler. Aksi takdirde mali hakkın devri sözleşmesi ve lisans sözleşmesi mutlak butlanla sakat olur”* (Yar. HGK, E. 2013/2353, K. 2015/2333, 21.10.2015 <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/hukuk-genel-kurulu-e-2013-2353-k-2015-2333-t-21-10-2015>>, s.e.t. 09.04.2020).

⁸² Ayiter, (n. 25) 217; Erel, (n. 25) 319; Şahin, (n. 7) 150; Arbek, (n. 3) 167; Çelikbiz, (n. 20) 12; Eker Erkekoğlu, (n. 1) 81; Cahit Suluk, Rauf Karasu ve Temel Nal, Fikri Mülkiyet Hukuku (3rd ed, Seçkin Yayıncılık 2019) 123; Kılıçoğlu, (n.13) 305.

halinde lisans sözleşmesinin amacı ve konusu dışında kalan bir hakkın devredilmediği kabul edilmelidir. FSEK m. 55’te öngörülen “şümul” hususundaki yorum kuralı, malî haklar açısından daraltıcı yoruma gidilmesi gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır⁸³.

Lisans sözleşmesinin basit veya münhasır lisans olması, sözleşmenin hangi hakları kapsayacağı hususunda yapılacak yorum faaliyeti açısından önem arz etmektedir. Münhasır lisans, malî hak üzerindeki her türlü kullanma yetkisini kapsar nitelikte olduğu için bu yetkilerin tamamen lisans alana devredilmesi olarak yorumlanır. Münhasır lisansın kapsadığı kullanma yetkileri malî hakların aksine kanun tarafından sınırlandırılmamıştır. Bu sözleşmenin söz konusu olduğu durumlarda, çok çeşitli olan bu yetkileri tüketici şekilde saymak mümkün değildir. Bu yüzden, münhasır lisans söz konusu olduğunda “her türlü kullanma yetkisini devrettim” gibi bir ibarenin bulunması muteber ve zorunludur. Aksi halde, devredilmek istenen yetkiler tek tek sayılmışsa, orada gösterilmeyen bir yetkinin başkasına lisans yoluyla devri mümkün olacaktır. Bu durumda ise, söz konusu lisans sözleşmesi, münhasır lisans olmaktan çıkacaktır⁸⁴.

Basit lisans sözleşmesinde ise, malî hakkı kullanma yetkilerinden sadece bir kısmı lisans alana devredildiği için devre konu olan kullanma yetkisinin niteliği, süresi ve içeriği açık bir surette gösterilmelidir. Münhasır lisanstaki gibi umumî ifadeler yeterli değildir⁸⁵.

IV. LİSANS SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI

Her sözleşmede olduğu gibi lisans sözleşmesinin de iki tarafı vardır. Sözleşmenin tarafları lisans veren ile lisans alandır. Lisans veren veya lisans alan tarafın birden fazla kişi olması mümkündür.

A. LİSANS VEREN

FSEK kapsamında bir lisans sözleşmesinde, eser sahibi, mirasçılar, kanun gereği malî hak sahibi olan kişiler, malî hakkı veya lisans hakkını sözleşme ile devralmış kişiler ve meslek birlikleri, lisans veren olarak karşımıza çıkabilir⁸⁶.

FSEK’te, malî hakkı veya lisans hakkını devreden kimse göz önünde bulundurularak hakkın devri hususundaki tasarruf işlemleri “aslî iktisap” ve “devren iktisap” olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Aslî iktisap, malî hakkın veya lisans hakkının, eser sahibi veya mirasçılarından devralınmasını ifade eder (FSEK m. 48). Devren iktisap ise, eser sahibi veya mirasçılardan malî hak veya lisans hakkı devralmış kişiden, bu hakkı devralmayı ifade eder (FSEK m. 49).

⁸³ Ayiter, (n. 25) 217; Erel, (n. 25) 319; Aydıncık, (n. 1) 96; Çelikbiz, (n. 20) 12-13; Kılıçoğlu, (n.13) 305

⁸⁴ Erel, (n. 25) 320

⁸⁵ Erel, (n. 25) 320

⁸⁶ Çelikbiz, (n. 20) 13

Aydıncık'a göre⁸⁷, lisans hakkının kanun gereği malî haklara sahip kişilerden iktisap edilmesi halinde de aslen iktisap söz konusu olur. Kanunda aslı iktisap ile devren iktisap tanımlamasındaki amaç irdelendiğinde bu görüşe katılmaktayız. Zira, öngörülen bu ayırım incelendiğinde, aslı iktisapta herhangi birinden yazılı muvafakat almadan hakkın devri söz konusu iken devren iktisapta eser sahibi veya mirasçılardan alınması gereken bir yazılı muvafakat söz konusudur. Kanun gereği malî hakka sahip kişilerin yazılı muvafakate ihtiyacı yoktur. Dolayısıyla bunlardan yapılacak iktisap, aslı iktisaptır.

1. Eser Sahibi

Fikir ve sanat eserini bir kişi meydana getirmişse, bu takdirde bir kişinin eser sahibi olmasından bahsedilir⁸⁸. Bu durumda, FSEK'te eser sahibine tanınan bütün yetkileri tek başına kullanabilir ve bunlar üzerinde başkasının izin ve icazetine gerek olmaksızın istediği gibi tasarrufta bulunabilir. Fikir ve sanat eseri üzerinde birden fazla kişinin eser sahibi olması da mümkündür. Birden fazla kişinin eser sahibi olma hali, FSEK'te, ortak (müşterek) eser sahipliği (m. 9), birlikte eser sahipliği (m. 10) ve sinema eseri sahipleri birliği (m. 8/III) olmak üzere üç grupta düzenlenmiştir⁸⁹.

FSEK m. 9'a göre, "*birden fazla kimselerin birlikte vücuda getirdikleri eserin kısımlara ayrılması mümkünse, bunlardan her biri vücuda getirdiği kısmın sahibi sayılır*". Ortak eser sahipliği durumunda, birden fazla kişinin fikri emeğinin birleşerek bir eser oluşturması söz konusudur. Ancak bu eser, birbirinden bağımsız kısımlara ayrılabilir. Örneğin, birden fazla yazarın farklı bölümlerini yazdığı bir kitap, birden fazla müzisyenin farklı şarkıları seslendirdiği bir albüm ortak eser sahipliğine örnektir. Ortak eser üzerindeki mali haklar devredilirken her eser sahibinin muvafakati gerekir. FSEK m. 9/II'de, haklı bir sebep olmaksızın muvafakat vermeyen eser sahibine karşı diğer eser sahiplerine tanınan kanunî lisans hakkı tanınmıştır⁹⁰.

FSEK m. 10'a göre, "*birden fazla kimsenin iştirakiyle vücuda getirilen eser ayrılmaz bir bütün teşkil ediyorsa, eserin sahibi, onu vücuda getirenlerin birliğidir*". Birden fazla kişi

⁸⁷ Aydıncık, (n. 1) 107

⁸⁸ Arkan, (n. 27) 20; Erel, (n. 25) 86 "*Bir fikir ve sanat eserinin meydana getirilmiş olması, onu meydana getiren kişinin eser sahibi sayılması ve eser üzerindeki hakların doğumu için gerekli ve yeterlidir. Eser üzerindeki fikri hak yaratma olgusunun gerçekleşmesiyle aslen kazanılır. Dolayısıyla eser üzerindeki hakkın doğumu ve eser sahibi sayılmak için hiçbir hukuki işleme, hatta irade açıklamasına gerek yoktur. Bu yüzden küçükler ve ayırt etme gücüne sahip olmayanlar bile, sırf eser meydana getirmeleri sebebiyle, ipso jure eser sahibi sayılırlar*" (Aydıncık, (n. 1) 108)

⁸⁹ Erel, (n. 25) 88 vd.; Arbek, (n. 3) 149-150; Aydıncık, (n. 1) 113 vd.

⁹⁰ "...müşterek eser sahipliği söz konusu olduğunda, bağımsız kısımlar hakkındaki izni o kısmın sahibi tek başına verecektir. O halde mesela bir şarkının, güfte ve müziği farklı kişiler tarafından meydana getirilmişse, bu şarkının icrası için hem söz yazarının hem de bestekârın iznine ihtiyaç vardır. Ancak bestekâr, sadece kendi bestesinin; söz yazarı da, şiirinin bir başkası tarafından icra edilmesine tek başına izin verebilir" (Arkan, (n. 27) 60)

tarafından meydana getirilmiş eser ayrılmaz bir bütün teşkil ediyorsa birlikte eser sahipliği söz konusudur. Başka bir deyişle, eseri meydana getiren kısımlar eserin bütünlüğü ve niteliği bozulmadan ondan ayırlamıyorsa (maddeten ayrılabilir bile kendi başına bir eser sayılamaz), birlikte eser sahipliğinden söz edilir⁹¹. Bu birliği, adı şirkete ilişkin hükümler kıyasen uygulanır (m. 10/II). Böylece, eser sahiplerinin tamamı, kural olarak lisans sözleşmesine lisans veren olarak katılmalıdır. Ancak eser sahiplerinden birisi, haklı bir sebep olmaksızın lisans sözleşmesinin kurulmasına katılmazsa, bu takdirde mahkeme tarafından müsaade verilebilir (m. 10/II).

FSEK m. 8/III'de, bir sinema eserinde⁹² kimlerin eser sahibi sayılacağı belirtilmiştir: *“Sinema eserlerinde; yönetmen, özgün müzik bestecisi, senaryo yazarı ve diyalog yazarı, eserin birlikte sahibidirler. Canlandırma tekniğiyle yapılmış sinema eserlerinde, animatör de eserin birlikte sahipleri arasındadır”*. Sinema eserleri, birden fazla kişi tarafından meydana getirilmiş ve senarist gibi bazı eser sahiplerinin fikrî katkılarından bağımsız olarak değerlendirilmesinin mümkün olmadığı eserlerdir⁹³. Bununla birlikte sinema eserlerinde, özgün müzik bestecisi ve senaryo yazarının fikrî hakları, ortak eser sahipliğinde olduğu gibi, sinema eserinden bağımsız olarak iktisaden değerlendirmeye elverişlidir⁹⁴. Dolayısıyla sinema eserlerinde, hem ortak eser sahipliğinin hem de birlikte eser sahipliğinin özellikleri bir arada bulunmaktadır⁹⁵.

FSEK m. 8/II'ye göre, *“bir işlenmenin ve derlemenin sahibi, asıl eser sahibinin hakları mahfuz kalmak şartıyla onu işleyendir”*. Dolayısıyla bir eser sahibi hangi malî haklara sahipse işleme/derleme eser sahibi de o haklara sahip olacaktır⁹⁶. Böylece, işleme veya derleme eser sahibi, o eser üzerindeki malî yetkilerine ilişkin olarak bir başkasına lisans hakkı verebilir⁹⁷.

⁹¹ *“Ancak bu durum eserdeki özelliğin de tek ve bölünmez olduğu anlamına gelmez. Ortaklaşa yapılan bir mimari projede, tabloda, heykelde yahut bestelenen bir musiki eserinde sanatkârlardan her birinin özelliği konunun uzmanları tarafından eserin bütünü içinde ayırd edilebilir. Ne var ki özellik taşıyan bu parça veya bölümlerden hiç biri bağımsız eser sayılamaz ve kendi başlarına değerlendirilemezler”* (Erel, (n. 25) 89)

⁹² *“Sinema eserleri, senaryoyu kaleme alan senaristin, organizasyonu sağlayan ve finanse eden yapımcinin, yönetim ve koordinasyondan sorumlu yönetmenin, karakterleri canlandıran aktör, aktris ve figüranların, eseri bestesiyle müzikal manada karakterize eden müzik bestecisinin, sanat ve görüntü yönetmenlerinin, diyalogları oluşturan diyalog yazarının ve kameraman, montajcı, kostüm tasarımcısı, ses teknisyeni, set dekoratörü, ışık şef ve teknisyeni gibi geniş bir teknik ekibin ortak katkılarıyla oluşur. Sinema eserlerindeki bu karmaşık ve çok katımlı yapı, bu tip eserlerde kimlerin eser sahibi olarak hukuki himaye göreceği hususunu ön plana çıkarır”* (Şahin, (n. 7) 129)

⁹³ Arbek, (n. 3) 153; Tunçer, (n.13) 58; Erel, (n. 25) 95; Aydıncık, (n. 1) 118; Şahin, (n. 7) 132

⁹⁴ Erel, (n. 25) 95-96; Aydıncık, (n. 1) 118; Tunçer, (n.13) 58

⁹⁵ Tunçer, (n.13) 58

⁹⁶ *“Bununla birlikte işleme eser sahibinin, işleme eser üzerindeki haklarını kullanırken, asıl eser sahibinden izin alması gerekip gerekmeceği doktrinde tartışmalıdır”* (Aydıncık, (n. 1) 111)

⁹⁷ Arbek, (n. 3) 154

2. Mirasçılar

Eser sahibinin ölümü ile eser üzerindeki malî hakları iktisap eden mirasçılar (FSEK m. 63), bu haklar üzerinde koruma süresi boyunca tasarruf edebilir, malî bir hakka ilişkin lisans sözleşmesi yapabilirler. Bu husus FSEK m. 48’de açıkça belirtilmiştir⁹⁸. Sinema eseri gibi birlikte eser sahipliğinin söz konusu olduğu durumlarda, eser sahiplerinden birinin ölmesi durumunda mirasçılar açısından nasıl bir yol izleneceği FSEK m. 64’te öngörülmüştür.

3. Kanun Gereği Malî Hak Sahibi Olanlar

FSEK m. 8/I’de “bir eserin sahibi, onu meydana getirendir” ilkesi öngörülmüştür. Bu ilkeye göre, bir eserin sahibi kural olarak onu meydana getirendir ve bunun doğal sonucu olarak eser üzerinde tasarruf etme yetkisi bu kişiye aittir. Ancak toplumsal yaşam, iş hayatı ve hukuk dünyasının bazı gereksinimleri sonucunda kanun koyucu, eseri meydana getirmemiş bazı kişilere eser sahibi gibi eser üzerinde tasarruf yetkisi tanımıştır. Bunlar, işverenler, tüzel kişiler ve iflas masasıdır.

FSEK m. 18/II’e göre, “*aralarındaki özel sözleşmeden veya işin mahiyetinden aksi anlaşılmadıkça; memur, hizmetli ve işçilerin işlerini görürken meydana getirdikleri eserler üzerindeki haklar bunları çalıştıran veya tayin edenlerce kullanılır*”. İlgili hükümde işverenlerin (çalıştıran) eser üzerindeki hakları hususunda kanunî adî karine öngörülmüştür⁹⁹. Hükümde, çalışanın, memur, hizmetli ve işçi olması fark doğurmamaktadır. Dolayısıyla işveren ile çalışanın arasındaki çalışma ilişkisinin özel hukuk veya kamu hukuku kaynaklı olması arasında bir fark yoktur.

FSEK m. 18/II’nin devamında “*tüzel kişilerin uzuvları hakkında da bu kural uygulanır*” denilmek suretiyle işverenler hakkında öngörülen karineye atıf yapılmıştır. İlgili hükme göre, kural olarak, tüzel kişilerin organları tarafından tüzel kişinin işini yaparken meydana getirdikleri eserler üzerindeki haklar¹⁰⁰ tüzel kişi tarafından kullanılır. Ancak bu hüküm sözleşmede aksi öngörülebilir yahut işin mahiyetinden aksi anlaşılabilir bir yedek hukuk kuralıdır.

⁹⁸ Tunçer, (n.13) 63; Aydınçık, (n. 1) 131; Arbek, (n. 3) 157; Şahin, (n. 7) 133; Çelikbiz, (n. 20) 13

⁹⁹ “*Şirkette grafiker olarak hizmet akdi ile çalışan kişinin vücuda getirdiği eserle ilgili mali hakların kullanım yetkisinin çalıştırana ait olduğu, ancak FSEK’in 55. Maddesi uyarınca aksi kararlaştırılmış olmadıkça mali bir hakkın devri veya ruhsat tanınmasının eserin tercüme ve sair işlenmelerine şamil olmayacağı, bu hükümden de anlaşılacağı üzere FSEK’in 18. Maddesi uyarınca kullanma yetkisi çalıştırana devir edilen haklar içinde işleme hakkının bulunmadığı, dolayısıyla işleme hakkının halen eser sahibinde bulunduğu...* (Yar. 11 HD, E. 2008/7742, K. 2009/11991, 17.11.2009)” (Yavuz, Alica, Merdivan, (n. 15) 1526-1527)

¹⁰⁰ “*FSEK m. 18/II gereğince işveren ve tüzel kişilerin sahip olacakları haklar sadece eser sahibinin malî haklarıdır, yoksa bu düzenleme eser sahipliği statüsünde bir değişiklik yapmaz. Dolayısıyla maddede her ne kadar “eser üzerindeki haklar” ibaresi kullanılmış olsa da, bundan anlaşılması gereken mali haklardır, yoksa manevi haklar eser sahibinde kalmaya devam eder*” (Aydınçık, (n. 1) 122)

Fikir ve sanat eserlerinden kaynaklanan malî yetkiler, bir şekilde iflas masasına geçtiğinde, bu yetkiler üzerinde tasarruf etme yetkisi de iflas masasına geçer. Buna göre, iflas masası idaresi, bu yetkilere ilişkin olarak lisans sözleşmesi yapabilir¹⁰¹.

4. Malî Hakkı veya Lisans Hakkını Sözleşme ile Devralmış Kişiler

FSEK m. 49/I'e göre, "*Eser sahibi veya mirasçılardan mali bir hak veya böyle bir hakkı kullanma ruhsatını iktisap etmiş olan bir kimse, ancak bunların yazılı muvafakatiyle bu hakkı veya kullanma ruhsatını diğer birine devredebilir*". Bu madde uyarınca, sözleşme yoluyla eser üzerinde malî yetki veya lisans hakkı elde etmiş kişi, eser sahibi veya mirasçılardan yazılı izin almak suretiyle bu yetkiyi veya hakkı bir başkasına devredebilir. Eğer lisans hakkının devri söz konusu olursa bu bir alt lisans sözleşmesi söz konusu olacaktır.

5. Meslek Birlikleri

Eser sahipleri veya bağlantılı hak sahipleri, menfaatlerini korumak amacıyla meslek birlikleriyle sözleşme yapar. Bu sözleşmeyle eser sahibi veya bağlantılı hak sahibi, malî haklarını onlar adına, üçüncü kişilere devretmeyi veya bu haklara ilişkin lisans verme yetkisini meslek birliklerine bırakır. Bu yetkiler, münhasıran olarak meslek birliklerine geçerler. Böylece meslek birlikleri, eser sahipleri veya bağlantılı hak sahiplerinin mali yetkilerine ilişkin lisans sözleşmesi yapabilir¹⁰².

Söz konusu birlikler, eser sahipleri veya bağlantılı hak sahipleri tarafından "yetki belgesi" olarak isimlendirilen bir belgeyle malî haklarının takibi konusunda yetkilendirilmektedir¹⁰³. Bu husus FSEK m. 42/A/VIII'de şöyle ifade edilmiştir: "*Meslek birliğine üye eser veya bağlantılı hak sahiplerinin alenileşmiş veya yayımlanmış tüm eser, icra, fonogram, yapım ve yayınlarına ilişkin haklarının takibi meslek birliğine verilecek yetki belgesine göre yapılır. Yetki belgesine ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir*".

B. LİSANS ALAN

FSEK'te genel olarak lisans alan kişiler hakkında açık bir hüküm yoktur. Böylece her gerçek veya tüzel kişi bir lisans sözleşmesinde lisans alan konumunda bulunabilir. Hatta herhangi bir kişiliği olmayan adi şirket ortaklığı da lisans alan konumunda bulunabilir. Bunun yanında FSEK' te bazı kişi ve kurumların, fikir ve sanat eserlerinden yararlanabilmesi için lisans hakkına sahip olmalarına gerektiği özel olarak öngörülmüştür (ancak bu kişilerin alması

¹⁰¹ Arbek, (n. 3) 157; Tunçer, (n.13) 65

¹⁰² Arbek, (n. 3) 156-157; Tunçer, (n.13) 63-64; Erbek, (n. 1) 31-32

¹⁰³ "*Kanaatimizce meslek birlikleriyle eser sahipleri arasında yapılan sözleşmeler münhasır lisans veya devri sözleşmesi niteliğinde değildir. Bu sözleşmeler vekâlet veya en azından vekâlet benzeri sözleşmelerdir*" Aydıncık, (n. 1) 133

gereken lisans bir kanunî veya zorunlu lisans değildir). Bunlar, bağlantılı hak sahipleri, radyo-televizyon kuruluşları, umuma açık mahaller ile yapımcı ve yayımcılardır¹⁰⁴.

1. Bağlantılı Hak Sahipleri

FSEK m. 80’de bağlantılı hak sahiplerinin eserden yararlanabilmesi, eser sahibinin iznine bağlanmıştır. İlgili maddede, kullanılan “izin” kavramı, teknik anlamda kullanılmamıştır. Dolayısıyla izin kavramı, lisans hakkı kavramından daha geniş bir anlam ifade etmektedir. Bu kavramdan anlaşılması gereken, hem malî hakların devredilmesi hem de malî haklara ilişkin lisans hakkıdır (FSEK m. 48, 50)¹⁰⁵. Zira kanun koyucu, FSEK m. 80/1/B’de fonogram ve film yapımcılarının, eser sahibinden ve icracı sanatçıdan “*malî hakları kullanma yetkisini devraldıktan sonra*” maddede sayılan haklara sahip olacağı ifade edilmiştir. Hükümde bu ifade kullanılarak hem lisans hakkına hem de lisans sözleşmesine atıf yapılmıştır. FSEK m. 56/II’de öngörülen karine gereğince, FSEK m. 80/1/B kapsamında verilen izin basit lisans niteliğindedir¹⁰⁶.

2. Radyo – Televizyon Kuruluşları

FSEK m. 43’te, radyo-televizyon başta olmak üzere benzeri kuruluşların, eser sahibinden izin alma zorunluluğu düzenlenmiştir. İlgili maddenin 1. fıkrasında, sahneye konmuş eserler, 2. fıkrasında ise, diğer eserler açısından alınması gereken izin düzenlenmiştir.

FSEK m. 43/I uyarınca, “*radyo-televizyon kuruluşları, uydu ve kablolu yayın kuruluşları ile mevcut veya ileride bulunacak teknik imkânlardan yararlanarak yayın ve/veya iletim yapacak kuruluşlar, yayınlarında yararlanacakları opera, bale, tiyatro ve benzeri sahneye konmuş eserlerle ilgili olarak hak sahiplerinden önceden izin almak zorundadırlar*”. Bu maddede kullanılan izin kavramı teknik anlamda kullanılmamıştır. Bu kurumlar, yayınlarında yararlanacakları bu eserler için ya eserin sahibinden ya malî hakkı ya da lisans hakkı devralmalıdır. Kanunda eserler hakkında yapılan sayım, örnek verme niteliğinde olup sınırlandırıcı nitelikte değildir¹⁰⁷.

FSEK m. 43/2 uyarınca, “*Bu kuruluşlar sahneye konmuş eserler dışında kalan eser, icra, fonogram ve yapımlar için ilgili alan meslek birlikleri ile 52 nci maddeye uygun sözleşme yaparak izin almak, söz konusu yayın ve/veya iletimlere ilişkin ödemeleri bu birliklere yapmak ve kullandıkları eser, icra, fonogram ve yapımlara ilişkin listeleri bu birliklere bildirmek*

¹⁰⁴ Arbek, (n. 3) 158; Aydınçık, (n. 1) 137; Erbek, (n. 1) 33

¹⁰⁵ Gürsel Üstün, ‘Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda 4630 sayılı Kanun ile Yapılan Değişiklikler ve Eleştirilerimiz’, (2001) 75 (1-2-3) İBD 139, 162-163; Arbek, (n. 3) 159-160; Aydınçık, (n. 1) 138; Tunçer, (n. 14) 66-67; Erbek, (n. 1) 34

¹⁰⁶ Arkan, (n. 27) 59

¹⁰⁷ Arbek, (n. 3) 160; Tunçer, (n. 14) 68

zorundadırlar”. İlgili hükümde, sahneye konmamış eserler için alınacak iznin meslek birliklerinden olacağı ifade edilmiştir. Bu durumda, fıkra kapsamında öngörülen bir meslek birliği üyesi olmayan eser sahibi hükmün kapsamı dışında kalmaktadır. Öğretideki görüşler uyarınca¹⁰⁸, bu kuruluşlar, meslek üyesi olmayan eser sahibinin eserini yayınlarında kullanabilmesi için bizzat eser sahibinden izin (lisans hakkı) almalıdır. Biz de bu görüşe katılmaktayız. FSEK m. 43/II’de öngörülen hüküm, FSEK m. 42/A/VIII’in doğal bir sonucudur. Madde 43/II öngörülmeseydi bile, m. 42/A/VII gereğince bu iznin meslek birliğinden alınması gerektiğine hükmedilecektir. Dolayısıyla meslek birliğine üye eser sahiplerinin eserleri için m. 43/II uyarınca meslek birliğinden izin alınırken üye olmayan eser sahiplerinin eserleri için m. 18 vd. gereğince eser sahibinden izin alınması gerekir. Nitekim, umuma açık mahaller noktasında düzenlemenin öngörüldüğü FSEK m. 41/I’de “*hak sahiplerinden veya üyesi oldukları meslek birliklerinden izin alır*” denilerek doğru bir düzenleme yapılmıştır.

3. Umuma Açık Mahaller

FSEK m. 41/I uyarınca, “*girişi ücretli veya ücretsiz umuma açık mahaller; eser, icra, fonogram, yapım ve yayınların kullanım ve/veya iletimine ilişkin 52 nci maddeye uygun sözleşme yaparak hak sahiplerinden veya üyesi oldukları meslek birliklerinden izin alır ve sözleşmelerde yazılı malî hak ödemelerini bu madde hükümlerine göre yaparlar*”. Yine ilgili düzenlemede izin kavramı teknik anlamda kullanılmamıştır. Dolayısıyla bu kavram, hem malî yetkilerin devrini sağlayan devir sözleşmesini hem de malî yetkilerden faydalanmayı sağlayan lisans sözleşmesini kapsar¹⁰⁹.

4. Yapımcı ve Yayımcılar

FSEK m. 18/III’e göre, “*bir eserin yapımcısı veya yayımcısı, ancak eserin sahibi ile yapacağı sözleşmeye göre mali hakları kullanabilir*”. Film yapımcı ve yayımcıları, FSEK m. 8/III’de sinema eseri sahipleri arasında gösterilmemiştir. Bu nedenle bunların, eserden doğan malî hakları kullanmaları eser sahibi ile yapacakları sözleşmeye bağlıdır. Ancak, yapımcı veya

¹⁰⁸ Aydıncık, (n. 1) 142; Arkan, (n. 27) 182

¹⁰⁹ Arbek, (n. 3) 161-162; Aydıncık, (n. 1) 144; Şahin, (n. 7) 143; Tunçer, (n. 14) 70-71. “...davalının radyo yayınından yararlanarak otel içerisinde müzik yayınında bulunduğu, musiki eserlerinin radyo yayınından istifade suretiyle dolaylı temsilinin söz konusu olduğu, davalının ile yapmış olduğu lisans sözleşmesi çerçevesinde dava konusu eserlerin dolaylı temsil hakkını elde etmiş sayılamayacağı, davacı meslek birliğinin dava açmakta hukuki menfaati bulunduğu gerekçesiyle davalının davacının FSEK’den doğan haklarına tecavüzünün tespitine, davacının umuma iletim hakkının tecavüz nedeniyle tecavüzün men’ine, ... karar verilmiştir” (Yar. 11 HD, E. 2016/14251, K. 2018/5304, <<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>>, s.e.t. 09.04.2020)

yayımcının FSEK m. 18/II anlamında işveren (çalıştıran) veya FSEK m. 10/IV anlamında birlikte eser sahipliği söz konusu olduğunda durum değişir¹¹⁰.

Üstün'e göre¹¹¹, FSEK m. 18/III gereksizdir, zira FSEK m. 52 ve 48/III hükümlerinden de bu sonucu çıkarmak mümkündür.

V. LİSANS SÖZLEŞMESİNDEN DOĞAN BORÇLAR

A. LİSANS VERENİN BORÇLARI

FSEK kapsamında yapılacak bir lisans sözleşmesinde lisans verenin borçları, sözleşme serbestisi ilkesi uyarınca hukukun emredici hükümlerine aykırı olmamak şartıyla sözleşmenin taraflarınca özgürce belirlenebilir. Ancak sözleşmenin taraflarınca böyle bir belirleme yapılmamış veya belirlemiş olmalarına rağmen aralarında anlaşmazlık çıkarsa, bu durumda lisans verenin borçlarını belirleme noktasında sorun ortaya çıkar¹¹². Bu sorunu aşmak için lisans sözleşmesinin karakteri ve amacı göz önüne alınarak genel bir belirlemenin yapılması gerekir.

FSEK kapsamındaki eserlere ilişkin lisans sözleşmesinde lisans verenin borçları, esasen genel anlamda lisans sözleşmelerindeki borçlardan farklı değildir. Bu nedenle, bu borçlar belirlenirken genel anlamda lisans sözleşmesinde lisans verenin borçları dikkate alınmalıdır¹¹³. FSEK m. 53 ve 53'te öngörülen tekeffül borcu, bu borçlardan sadece biridir.

1. Yararlanmanın Sağlanması Borcu

Lisans sözleşmesi, lisans verenin lisans alana, fikir ve sanat eserinin bahşettiği yetkilerin tamamından veya bir kısmından yararlanmasını sağlamayı üstlendiği bir sözleşmedir. Bu nedenle, lisans verenin en önemli ve ilk borcu, lisans alanın lisans konusundan yararlanmasını sağlama borcudur¹¹⁴. Bu borç söz konusu olmaksızın lisans sözleşmesinden söz edilemez. Bu yararlanmanın sağlanması için lisans verenin, eseri lisans alanın kullanımına hazır etmesi ve lisans sözleşmesinin amacına ulaşması için kendisinden beklenebilecek her şeyi yapma yükümlülüğü vardır¹¹⁵. Lisans alanın lisans hakkından yararlanabilmesi için lisans verenin öncelikle lisans konusunun tecessüm ettiği şeyin, lisans sözleşmesinden belirlenen faydalanmaya imkân verecek biçimde lisans alana teslim edilmesi gerekir¹¹⁶.

¹¹⁰ Aydıncık, (n. 1) 145; Şahin, (n. 7) 144; Erbek, (n. 1) 35

¹¹¹ Üstün, (n. 105) 163; Erbek, (n. 1) 35

¹¹² Arbek, (n. 3) 173; Tunçer, (n.13) 72

¹¹³ Arbek, (n. 3) 174.

¹¹⁴ Eren, 'İsimsiz Bazı Sözleşme Türleri' (n. 41) 101; Arbek, (n. 3) 175; Tunçer, (n.13) 73; Eker Ekeroglu, s. 84; Şahin, (n. 7) 155 "Bu yükümlülüğün var olması için sözleşmede belirtilmesi zorunlu ve gerekli değildir"

¹¹⁵ Aydıncık, (n. 1) 147-148; Tunçer, (n.13) 73, 76

¹¹⁶ Arbek, (n. 3) 176; Tunçer, (n.13) 74; Eker Erkekoğlu, (n. 1) 84. "Örneğin, bir sinema filminin umuma iletimine ilişkin, herhangi bir yayın kuruluşuna lisans hakkı tanınması durumunda, filmin yayınlanabilmesi için, film negatiflerinin yahut gösterime elverişli olacak şekilde farklı formatlarda çoğaltılmış nüshaların, yani sinema eserinin üzerinde tecessüm ettiği maddi malın, lisans hakkı tanınan yayın kuruluşuna teslim edilmesi gerekir. Aynı

Yararlanmanın sağlanması borcu sadece yapma edimlerini değil aynı zamanda bizzat veya başkası aracılığıyla kullanıma engel olmama, güçlük çıkarmama gibi yapmama edimlerini de içerir¹¹⁷. Bir diğer deyişle, lisans verenin sadece kullanım hakkını sağlaması yeterli değildir. Lisans sözleşmesinin sürekli borç doğuran niteliği göz önüne alındığında, lisans verenin yararlanmanın devamına engel olacak davranışlardan kaçınması gerekir¹¹⁸. Diğer yandan sadece yararlanmanın sağlanması yeterli olmayıp bu yararlanmanın sözleşme süresince devam ettirilmesi ve devamı için gerekli olan şartların sağlanması da gerekir¹¹⁹.

Yararlanmanın sağlanması borcu, yapma ve yapmama (kaçınma) edimleri gibi birçok yükümlülüğü içinde barındıran bir borçtur. Bu durum, FSEK'in eser sahibine tanıdığı hakların mutlak niteliğinin bir sonucudur. Zira, lisans verenin lisans sözleşmesi ile lisans alana tanıdığı yetki, başkalarına da lisans tanınmasına ve lisans konusu haktan yararlanmaya devam etmesine engel değildir¹²⁰.

Yararlanmanın sağlanması borcu kapsamında, lisans verenin yapmama edimlerinden biri, lisans verenin lisans konusunu oluşturan mali yetkilerden feragat etmemesidir. Feragat (vazgeçme) hakkının düzenlendiği FSEK m. 60'da, “*önceden vakı tasarruflarını ihlal etmemek şartıyla*” bu hakkın kullanılabilmesi ifade edilmiştir. Hükümde açıkça lisans verenin lisans alana zarar verecek şekilde feragatte bulunamayacağı belirtilmiştir¹²¹.

2. Lisans Konusuna Yapılan İhlalleri Takip Etme Borcu

Lisans konusuna yapılan ihlalleri takip etme borcu, lisans konusundan yararlanmayı sağlama borcunun farklı bir görünümüdür. Lisans alanın lisans hakkından gereği gibi yararlanabilmesi için bu hakka 3. kişiler tarafından yöneltilen ihlallere karşı korunması gerekir. Bu korumanın nasıl sağlanacağı öğretide tartışmalıdır.

şekilde, lisans alanın, mali yetkileri gereği gibi kullanmasını sağlayacak, her türlü doküman, reklam materyalleri ve benzeri malzemelerin lisans alana teslimi gerekir” (Şahin, (n. 7) 155).

¹¹⁷ Eker Erkekoğlu, (n. 1) 84.

¹¹⁸ “*Bu yararlanmanın sağlanması için de lisans verenin lisans alana karşı sözleşme süresince lisans konusu hak ve mal üzerindeki yararlanma hakkını ileri sürmekten feragat etmesi gerekir*” (Eren, ‘İsimsiz Bazı Sözleşme Türleri’ (n. 41) 101). “*Lisans sözleşmesi sürekli bir borç ilişkisi doğurur. Bu borcun anlamı da lisans alana sağlanan kullanımın lisans sözleşmesi süresince devamının ve korunmasının sağlanmasıdır. Bu nedenle lisans veren, lisans sözleşmesinin amacını zedeleyen hiçbir tasarrufta bulunmamalıdır*”. Yazar, bu durumu “*hakkın gereği gibi kullanılmasını sağlama borcu*” adı altında ayrı bir borç olarak nitelendirmiştir (Aydıncık, (n. 1) 150)

¹¹⁹ Oktay Özdemir, (n. 1) 111; Şahin, (n. 7) 156-157

¹²⁰ “*Bu nedenle, eser sahipleri, mali haklar üzerinde ancak önceki tasarrufları ihlal etmemek şartıyla yeniden tasarrufta bulunabilirler*” (Tüysüz, (n. 25) 110)

¹²¹ Arbek'e göre, FSEK m. 60, lisans hakkının şahsi nitelikte bir hak olduğunun kanunî delilidir. Zira, eğer lisans sözleşmesi bir tasarruf işlemi niteliğinde olsaydı; mali yetkiler, lisans sözleşmesiyle birlikte lisans alanın malvarlığına dâhil olacaktı. Böylece lisans alan, bu yetkiler üzerinde mutlak hak sahibi olarak bunları başkasına muhtaç olmadan kullanabilecekti. Bu durumda böyle bir maddeye de gerek kalmazdı. Ancak lisans hakkı mutlak nitelikte bir hak olmadığı için, lisans verenin feragat hakkını kullanması lisans alanı etkilemektedir (Arbek, (n. 3) 179)

Birinci görüşe göre¹²², lisans hakkı, lisans sahibine şahsi nitelikte bir hak bahsetmektedir. Bu görüş uyarınca, lisans konusuna 3. kişiler tarafından bir tecavüz söz konusu olduğunda, lisans alan, bu kişilere karşı bizzat dava açamaz. Söz konusu ihlallerin ortadan kalkması için lisans alan, lisans verene başvurmalı ve lisans veren bu kişiye dava açmalıdır. Eğer lisans veren, bu yükümlülüğünü yerine getirmezse, sözleşmeye aykırı davranmış olur ve sözleşmeden doğan sorumluluğu söz konusu olur. Ayiter'e göre¹²³, lisans sözleşmesinin tarafları, lisans alana daha sağlam bir hukukî durum sağlamak istiyorsa bu durumda, lisans veren, lisans alana ihlallere karşı dava açma yetkisi tanıyabilir (sözleşmeye bir hüküm koyarak).

İkinci görüşe göre¹²⁴, lisans sözleşmesi bir tasarruf işlemidir, lisans hakkı mutlak bir haktır. Bu görüş uyarınca, lisans alan sahip olduğu yetkileri gerek lisans verene gerekse 3. kişilere karşı ileri sürebilir, lisans hakkına vaki tecavüzlere karşı bizzat dava açabilir. Bunun yanında, eser sahibi veya mali hak sahiplerinin de dava açma yetkileri devam etmektedir.

İkinci görüş savunucularından Aydıncık'a göre¹²⁵, bu konuda basit ve münhasır lisans açısından bir ayırım yapılmalıdır. Münhasır lisans açısından, lisans alanın lisans hakkının kullanılmasını engelleyen müdahale ve tasarruflara karşı dava hakkı mevcuttur. Ancak basit lisans açısından, lisans alanın bu müdahale ve tasarruflara karşı doğrudan dava hakkı bulunmamaktadır. Zira, basit lisans, münhasır lisansa kıyasla daha dar bir kullanım hakkı sağlar. Basit lisans alana lisans hakkı tanınması eser sahibinin veya 3. kişilerin aynı hakkı kullanmasına engel teşkil etmez. Böylece, basit lisansla dava açma hakkı sadece eser sahibine ait olacaktır. Oysaki münhasır lisansla, hem lisans alan hem de eser sahibi ihlallere karşı dava açabilir. Ancak münhasır lisans alanın dava açma yetkisi sözleşme ile engellenebilir.

Öğretide Tüysüz'e göre¹²⁶, FSEK m. 56/3'te münhasır lisanslar hususunda intifa hakkına yapılan atıf ile münhasır lisans alana aynî haklara benzer bir koruma sağlanmak istenmiştir. Basit lisanslar hakkında ise hasılat kirasına ilişkin hükümlere atıf yapılmıştır. Münhasır ile basit lisans sözleşmesi bu noktada birbirinden ayrılmaktadır. Bu nedenle, münhasır lisans alan bu hakkını intifa hakkı sahibi gibi hem eser sahibine hem de 3. kişilere karşı ileri sürebilmelidir.

¹²² Ayiter, (n. 25) 213; Arbek, (n. 3) 181; Şahin, (n. 7) 159-160

¹²³ Ayiter, (n. 25) 213

¹²⁴ Tekinalp, (n. 61) 219 vd.; Erel, (n. 25) 306; Aydıncık, (n. 1) 157

¹²⁵ Aydıncık, (n. 1) 158

¹²⁶ Tüysüz, (n. 25) 117. Aynı görüşte Tunçer, (n.13) 22; "...hakkın kullanımı tam lisans ile devredilmiş ise, bu takdirde intifa hakkı hükümlerinin uygulanmasına ilişkin Kanunda yapılan atıftan dolayı, tam lisans, hakkı devralan kimselere karşı da ileri sürülebilir" Dalyan, (n. 13) 206

Erbek'e göre¹²⁷, lisans sözleşmesi ister basit ister münhasır olsun, bu sözleşme ile mutlak nitelikteki malî hak değil, nisbî nitelik arz eden bu hakkın kullanılma yetkisi devredilmektedir. Lisans hakkı, nisbî bir hak olduğu için üçüncü kişilerin bu hakkı ihlal etmesi halinde, lisans verenin yararlanmanın sağlanması borcu kapsamında dava açıp lisans alanın hakkını teslim etmesi gerekir. FSEK'te, lisans alana, bu ihlâllere karşı doğrudan dava açma imkânı tanınmamıştır. Ancak taraflar, lisans alanın elini güçlendirmek isterlerse, lisans sözleşmesinde öngörülecek bir hüküm ile lisans alana bu ihlâllere karşı dava açma yetkisi tanınabilir. Böyle bir yetkilendirme söz konusu değilse söz konusu ihlâllere karşı lisans verenin dava açması gerekir.

Yargıtay bazı kararlarında¹²⁸, basit lisans ile münhasır lisans arasında dava açma açısından bir ayırım yapmaktadır. Münhasır lisans sözleşmesini bir tasarruf işlemi kabul ederek lisans alanın fiilen hak sahibinden bir farkı olmadığını ve malî hak sahibi gibi tecavüzün önlenmesi ve tazminat davası açabileceğine, hatta dava açmadığı takdirde malî hak sahibine ve eser sahibine karşı sorumlu olabileceğine hükmetmiştir.

Kanaatimizce, basit lisans açısından birinci görüş doğru bir çözüm sunarken münhasır lisans noktasında ikinci görüş pratik hayatın ihtiyaçlarını göz önüne alarak bir çözüm sunma gayretindedir. Ancak bu çözüm tarzı lisans sözleşmesinin borçlandırıcı işlem niteliğine aykırıdır. Pratikte ortaya çıkan bu sorunu çözmek adına tarafların sözleşmede lisans alana dava açma yetkisi tanınmasına engel bir kanun hükmü yoktur. Nitekim, lisans sözleşmesi genellikle profesyonel iş ortamında akdedilen sözleşmelerdir. Lisans alan taraf basiretli bir şekilde hareket ederek sözleşmeye böyle bir hüküm koyulmasına çalışmalıdır. Yargıtay'ın, lisans alanın basiretsiz hareket etmesini telafi etme gayretiyle lisans sözleşmesinin niteliğini göz ardı ederek hüküm tesis etmesi bu konuda fazla korumacı davranmak olacaktır.

3. Hakkın Varlığını Tekeffül Borcu

FSEK m. 53 ve 54. maddelerinde lisans verenin tekeffül (garanti) borcu düzenlenmiştir. Lisans veren, 53. madde gereğince lisans konusu malî hakkın varlığını ve 54' üncü madde gereğince ise bu hakkı devir yetkisinin varlığını tekeffül borcu altındadır.

FSEK m. 53 uyarınca, lisans veren, lisans sözleşmesi kurulduğu anda lisans konusu hakkın varlığını ve geçerliliğini kanunen tekeffül etmiş durumdadır. Eğer lisans konusu hak için lisans verenin malvarlığında doğmaması ve ya koruma süresi dolması (m. 27) ya da feragat edilmesi veyahut söz konusu lisanstan önce bir başkasına devredilmesi gibi bir durum söz

¹²⁷ Erbek, (n. 1) 52

¹²⁸ Kararlar için bakınız: Erbek, (n. 1) 50

konusu ise lisans veren, lisans alanın zararını tazmin etmek borcu altındadır¹²⁹. Ancak söz konusu garanti borcunun söz konusu olabilmesi için ivazlı bir lisans sözleşmesi olması gerekir. Madde 53 kapsamındaki bu garanti borcu sadece lisans konusu hakkın varlığına ilişkin olup sözleşmenin başka bir nedenle geçersizliği bu kapsamda değildir (Örneğin, ehliyetsizlik). Madde 53 emredici bir hüküm olmadığı için taraflar sözleşmede aksini öngörebilir¹³⁰.

FSEK m. 54/II'e göre, "*salahiyeti olmaksızın mali bir hakkı başkasına devreden veya kullanma ruhsatını veren kimse; salahiyeti bulunmadığına diğer tarafın vakıf olduğunu veya vakıf olması lazım geldiğini ispat etmedikçe tasarrufun hükümsüz kalmasından doğan zararı tazminle mükelleftir*". Fıkırdaki belirtilen iyi niyet, sübjektif iyi niyettir (TMK m. 3). Taşınır ve taşınmaz eşya iktisaplarında (TMK m. 988, 1023) olduğunun aksine burada iyi niyet korunmamıştır¹³¹. Burada iyi niyet lisans alanına tazminata hak kazandırmaktadır. Dolayısıyla lisans veren, lisans alanın kötü niyetli olduğunu ispat ederse zararı tazmin etme yükümlülüğünden kurtulur. FSEK m. 54'te yetkisiz devir için öngörülen bu düzenleme, TBK m. 47'de öngörülen yetkisiz temsil haliyle paraleldir. Kural olarak, lisans verenin tazmin etmekle yükümlü olduğu zarar, menfi zarardır. Ancak, lisans verenin kusurlu olması ve hakkaniyetin gerektirdiği hallerde, mahkeme daha geniş olan müspet zararın tazminine hükmedebilir¹³².

B. LİSANS ALANIN BORÇLARI

Fikir ve sanat eserlerine ilişkin lisans sözleşmesi, tam iki tarafa borç yükleyen ve kural olarak ivazlı bir sözleşmedir. Dolayısıyla lisans alanın da lisans veren gibi bazı borçları söz konusudur. Sözleşmenin tarafları hukukun emredici kurallarına aykırı olmamak şartıyla lisans alanın yükümlülüklerini diledikleri gibi belirleyebilir¹³³. Ancak taraflar böyle bir belirlemede bulunmasa dahi lisans sözleşmesinin karakteri ve amacı göz önüne alınarak genel bir belirlemenin yapılması gerekir.

¹²⁹ Erel, (n. 25) 314-315; Aydıncık, (n. 1) 161; Şahin, (n. 7) 168; Tunçer, (n.13) 79; Şahin, (n. 7) 168. Arbek'e göre, kanun koyucunun böyle bir düzenleme öngörmesi FSEK kapsamında yapılan lisans sözleşmelerinin hukuki niteliği noktasında net bir fikre sahip olmamasıdır. Çünkü lisans sözleşmesi bir taahhüt muamelesidir. Hâlbuki maddede atıf yapılan bir tasarruf işlemi olan alacağın temlik hükümleridir. Yine Arbek'e göre, maddede alacağın temlik hükümlerine yapılan atfın anlamlı olabilmesi için madde ancak iki durumda uygulanmalıdır. Bu durumlar, lisans konusu mali yetkinin kaynağı eserin, 3. bir kişi tarafından meydana getirilmesi yahut eser sahibinin 3. bir kişi olmasıdır (Arbek, (n. 3) 189-191)

¹³⁰ Erel, (n. 25) 315; Aydıncık, (n. 1) 162

¹³¹ Ayiter, (n. 25) 210; Erel, (n. 25) 315-316; Aydıncık, (n. 1) 163; Tunçer, (n.13) 80

¹³² Ayiter' e göre, tasarruf eden kusurluysa ya da hakkaniyet gerektiriyorsa mahkeme, daha geniş olan müspet tazminata hükmedebilir (Ayiter, (n. 25) 210). Hâlbuki ilgili hükümde "*kusur halinde mahkeme; hakkaniyet gerektiriyorsa daha geniş bir tazminata hükmedebilir*" denilmek suretiyle hem kusur hali hem de hakkaniyetin gerektirmesi durumu bir arada aranmaktadır

¹³³ Arbek, (n. 3) 182; Tunçer, (n.13) 81

1. Lisans Bedelini Ödeme Borcu

Lisans bedeli, lisans sözleşmesinin objektif esaslı unsuru değildir. Zira lisans veren, bir ücret elde etmek dışında başka amaçlarla da lisans verebilir. Bu sebeple, lisans sözleşmesinde lisans bedeline ilişkin bir hüküm olmasa bile sözleşme geçerli olarak kurulur¹³⁴. Nitekim kullanma yetkisi (m. 48/II), “*karşılıklı veya karşılıksız olarak başkalarına devredebilir*” (m. 48/I) olduğu FSEK’te açıkça ifade edilmiştir. Fakat uygulamada, genellikle lisans bedeli kararlaştırılmaktadır¹³⁵. Lisans bedelinin kararlaştırılmadığı lisans sözleşmeleri istisna teşkil eder. Bazen de lisans bedeli olarak, para dışında herhangi bir şey de olabilir¹³⁶. Bu konuda uygulamada sıklıkla karşılaşılan şu örneği vermek yerinde olacaktır; kitap basımında, bedel olarak yazara basılan kitapların bir kısmının verilmesidir.

Sözleşme serbestisi ilkesi gereğince taraflar lisans bedelini diledikleri gibi belirleyebilir. Bu belirleme, sabit bir bedel olabileceği gibi lisans konusu eserin satış miktarına göre (yayın lisansı), temsil sayısı, süresi, izlenme (reyting) veya hasılat üzerinden yüzde oranınca (temsil ve film gösterim lisansı) olabilir. Bunun yanında bu belirleme, sabit ücret ve diğer yöntemlerin bir karması şeklinde de olabilir¹³⁷.

2. Kullanım Borcu

Eser sahibi lisans verirken, bundan sağlayacağı iktisadî menfaatler yanında eserin yayılmasını ve tanınmasını da arzu eder. Bu yüzden lisans hakkının kullanılmasının, lisans alan açısından sadece bir hak olmayıp aynı zamanda bir yükümlülük olduğu haller mevcuttur¹³⁸. Bu yükümlülük genellikle münhasır lisans söz konusu olduğu durumlarda ortaya çıkar. Nitekim bu yükümlülük, yayım sözleşmesinin düzenlendiği TBK m. 487’de “*yayımcının da onu çoğaltarak yayımlamayı üstlendiği*” ifadesiyle özel olarak öngörülmüştür¹³⁹. Bu hükme kıyasen FSEK anlamındaki lisans sözleşmelerinde de kullanım borcu (yükümlülüğü) kabul edilmektedir¹⁴⁰. Bu yükümlülüğün yaptırımını ise, FSEK m. 58’de lisans verene tanınan cayma hakkıdır.

¹³⁴ Tüysüz, (n. 25) 104; Arbek, (n. 3) 183; Şahin, (n. 7) 160-161; Eker Erkekoğlu, (n. 1) 89; Tunçer (n.14) 81; Erbek, (n. 1) 46; Ercoşkun Şenol, (n. 11) 50.

¹³⁵ Lisans bedeli sözleşmede kararlaştırılmıyorsa, bu durumda lisans bedelinin ödenmesi lisans alan açısından aslı bir borç haline gelir (Arbek, (n. 3) 183)

¹³⁶ Aydınçık, (n. 1) 166; Şahin, (n. 7) 160-161; Tunçer, (n.13) 81

¹³⁷ Aydınçık, (n. 1) 166; Şahin, (n. 7) 161; Tunçer, (n.13) 81

¹³⁸ Bazı hallerde böyle bir yükümlülük yoktur. Örneğin bir bilgisayar programını basit lisans ile devralan lisans alan, bu programı kullanma yükümlülüğü altında değildir.

¹³⁹ Erel, (n. 25) 299; Tüysüz, (n. 25) 125-126; Arbek, (n. 4) 185; Aydınçık, (n. 1) 171-172. “*Örneğin, bir yayıncı veya bir sahne eserini ilk defa temsil etme hakkını iktisap eden bir tiyatro müessesesi için bu hakkı kullanma yükümlülüğü mevcuttur. Buna karşılık, bir gazete ve dergi sahibinin talebi olmadan buralara yayınlanması için yazı gönderilmesi halinde böyle bir yükümlülük bulunmamaktadır*” (Tüysüz, (n. 25) 126)

¹⁴⁰ Aydınçık, (n. 1) 172; Arbek, (n. 3) 185

Öğretide, kullanım borcunun doğumu açısından lisans hakkının türünün (basit, münhasır, tek) önem arz edip etmediği tartışmalıdır¹⁴¹.

3. Bizzat Kullanma Borcu

Bizzat kullanma borcu veya öğretilerdeki diğer adıyla lisans konusunu başkasına devretmeme yükümlülüğünün dayanağı FSEK m. 49'dur. Söz konusu hükme göre, “*eser sahibi veya mirasçularından ... ruhsatını iktisap etmiş olan bir kimse, ancak bunların yazılı muvafakatiyle ... kullanma ruhsatını diğer birine devredebilir*”. Bu nedenle lisans alanın, lisans konusu hakkı bizzat kullanması ve eser sahibi veya mirasçularının yazılı izni olmaksızın bir başkasına devretmemesi gerekir. Zira, eser sahibinin eseri üzerindeki fikri hakları, eser sahibinin kişiliğine bağlıdır. Bu nedenle, malvarlığına giren diğer haklardan farklı olarak hakkın devri veya lisans verilmesi durumunda eser sahibinin eserle olan ilişkisi sona ermez, eser üzerindeki manevi hak ve menfaatleri devam eder. Bu hak ve menfaatlerin korunması açısından lisans alanın kişiliği de önem arz eder¹⁴². Sonuç itibarıyla, lisans alanın, lisans hakkını bizzat kullanması ve bu hakkı izin almaksızın bir başkasına devretmemesi beklenir.

Bizzat kullanma borcunun istisnaları FSEK m. 59 ile m. 62/I (3. bent)' tir. FSEK m. 59'a göre, lisans alanın ölümü veya iflası hallerinde, kural olarak lisans sözleşmesi kendiliğinden sona ermeyip lisans alanın mirasçularına veya iflas masasına intikal eder. Ancak, işin mahiyeti gereğince, hakkın kullanılmasının lisans alanın şahsına bağlı olduğu durumlar hariçtir¹⁴³. FSEK m. 62/I (3. bent)' e göre, lisans hakkının, rehin veya haciz işlemi sonucunda paraya çevrilmesi durumunda, eser sahibinin izni olmaksızın 3. kişiler tarafından bu hak devir alınabilecektir¹⁴⁴.

4. Sözleşme ve Kanuna Uygun Kullanma Borcu

Sözleşmenin tarafları, lisans konusunun nasıl ve ne şartlar altında kullanılacağı sözleşme serbestisi ilkesi gereği diledikleri gibi belirleyebilir. Bu belirleme, süre, yer ve muhteva (içerik) açısından olabilir (m. 48/I)¹⁴⁵. Eğer bu belirlemeler sözleşmede açıkça yapılmışsa herhangi bir sorun olmaz. Ancak sözleşmede lisans hakkının nerede, nasıl ve hangi sürede kullanılacağı belirtilmemişse FSEK'e bakmak gerekir. Çünkü, lisansın basit veya

¹⁴¹ Arbek'e göre, lisans hakkının münhasır olup olmaması kullanım borcu açısından önemli değildir. Zira hangi tür lisans hakkı olursa olsun, kullanım borcunun yerine getirilmemesi durumunda lisans veren zarar görmesi muhtemeldir (Arbek, (n. 3) 185-186). Oktay Özdemir, lisans hakkının türleri açısından bazı farklar olduğunu belirtmektedir (Oktay Özdemir, (n. 1) 118-119). Bu konuda detaylı bilgi için bakınız: Aydıncık, (n. 1) 172 vd.

¹⁴² Aydıncık, (n. 1) 175; Arbek, (n. 3) 187; Şahin, (n. 7) 164; Tunçer, (n.13) 84-85

¹⁴³ Erel, (n. 25) 317; Aydıncık, (n. 1) 177

¹⁴⁴ Erel, (n. 25) 323-325; Aydıncık, (n. 1) 177

¹⁴⁵ “Örneğin, bir sinema filminin, otel müşterilerine gösterimi hususunda, işletme sahibiyle temsil yetkisinin kullanımına ilişkin yapılan lisans sözleşmesine, gösterimin, yalnızca otelin toplantı salonunda yapılacağına ilişkin bir kayıt konabilir” (Şahin, (n. 7) 165)

münhasır lisans olması bu borcun kapsamını belirlemede en önemli etkidir. FSEK m. 56 göre, aksi kararlaştırılmamışsa her lisans basit lisanstır. Eğer lisans alan, basit lisans hakkını münhasır lisans gibi kullanıyorsa bu borca aykırılık söz konusudur. Aynı şekilde, lisans alan, münhasır lisans hakkını basit lisans gibi kullanıyorsa yine bu borca aykırılık söz konusudur¹⁴⁶.

VI. LİSANS SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ

Fikir ve sanat eserlerine ilişkin lisans sözleşmesi, diğer sözleşmeleri sona erdiren genel sebeplerle sona erebileceği gibi FSEK’te öngörülmuş özel sebeplerle de sona erebilir. Bu sebeplerden bazıları aşağıda incelenmiştir.

A. SÖZLEŞME GAYESİNİN GERÇEKLEŞMESİ VEYA SÜRESİNİN DOLMASI

Lisans sözleşmesini sona erdirmesi beklenen en önemli sebeplerin başında sözleşme ile amaçlanan gayenin gerçekleşmesi veya sözleşme için öngörülen sürenin sona ermesidir. Her sözleşme belirli amaçlar gözetilerek akdedilmektedir. Dolayısıyla sözleşme ile amaçlanan gaye gerçekleşmesi¹⁴⁷ ya da gayenin ortadan kalması veya öngörülen süre sona erince sözleşme sona erer¹⁴⁸. Nitekim FSEK m. 59/I’de, “*eser sahibi veya mirasçuları mali bir hakkı muayyen bir gaye zımında yahut muayyen bir süre için devretmişlerse gayenin ortadan kalkması veya sürenin geçmesiyle ilgili hak, sahibine avdet eder*” denilmek suretiyle bu iki duruma işaret edilmiştir.

Sözleşmeyi sona erdiren bu iki durum FSEK m. 52 gereğince, yazılılık şartını yerini getirmelidir. Dolayısıyla sözleşme için öngörülen bir süre yahut gaye söz konusu ise bu husus da, sözleşmede veya sözleşmeden ayrı olarak yazılı bir biçimde belirlenmelidir¹⁴⁹.

Lisans hakkının belirli bir süreye bağlı olmaksızın (süresiz) tanınması halinde, lisans hakkı koruma sürelerinin sonuna kadar hüküm ifade eder. Dolayısıyla FSEK m. 26 vd. öngörülen koruma süreleri de lisans sözleşmesini sona erdiren bir azami süredir¹⁵⁰. Lisans sözleşmesinin süresinin azami süreyi aştığı durumlarda sözleşmenin ne zaman sona ereceği

¹⁴⁶ Arbek, (n. 3) 186; Aydınçık, (n. 1) 178 vd.

¹⁴⁷ “Örneğin, bir roman yazarı, romanı üzerindeki işleme yetkisinin kullanımını, bir sinema filminin senaryosunu oluşturmak amacıyla, filmin senaristine devretmiş olabilir. Bu durumda senaristin, senaryoyu yazmasıyla birlikte, romanın işleme yetkisine ilişkin verilen lisans hakkı kendiliğinden sona erecektir. Zira senaryonun oluşturulmasıyla, lisans hakkının verilme gayesi gerçekleşmiş bulunmaktadır” Şahin, (n. 7) 169-170

¹⁴⁸ Arbek, (n. 3) 204-205; Aydınçık, (n. 1) 184-186; Şahin, (n. 7) 169; Eker Erkekoğlu, (n. 1) 114; Tunçer, (n.13) 86, 88

¹⁴⁹ Arbek, (n. 3) 204-206; Tunçer, (n.13) 88

¹⁵⁰ Aydınçık, (n. 1) 187; Arbek, (n. 3) 04-205; Tunçer, (n.13) 87; Eker Erkekoğlu, (n. 1) 116. “Eser sahibine tanınan mali hakların zamanla sınırlı olduğu ve koruma süresinin bitiminden sonra herkesin eser sahibine tanınan mali haklardan yararlanabileceğine dair 5864 sayılı FSEK’in 26/1. Maddesi uyarınca eser sahibinin bağlı olduğu koruma süresiyle ilgili sınırlamanın, aynı Yasa’nın 48. Maddesine göre eser sahibinden mali hakları devralan kişileri de bağlayacağı; mali hakları süresiz olarak devralan kişilere tanınan tasarruf yetkisinin de ancak sözleşme tarihinde yürürlükteki yasal koruma süresi kadar olduğu... (Yar. 11 HD, E. 2008/2094, K. 2008/3682)” (Yavuz, Alıca, Merdivan, (n. 15) 1524)

öğretide tartışmalıdır. Bizim de katıldığımız görüş uyarınca, azami sürenin bittiği yerde sözleşme sona erecektik¹⁵¹. Zira, koruma sürelerinin ratio legisi, toplumdaki beslenerek bir eser ortaya koyan eser sahibinin bu eserden yeteri istifadeyi sağladıktan eseri tekrar o toplumun istifadesine sunulmasıdır. Bu, kendisini yetiştiren topluma karşı eser sahibinin bir borcudur.

B. LİSANS ALANIN ÖLÜMÜ VEYA İFLASI

Kural olarak taraflardan birinin ölmesi lisans sözleşmesini sona erdiren bir sebep değildir. Ancak, lisans hakkının kullanılmasının lisans alanın şahsına bağlı olduğu durumlarda, lisans alanın ölümü veya iflası halinde sözleşme sona erer (FSEK m. 59). Örneğin, bir eserin tercüme hakkının lisansının tanındığı tercümanın ölümü veya iflası, hakkı sona erdirir. Zira bu durumda tercümanın kişisel yetenek ve becerisi sebebiyle özellikle kendisi seçilmiştir¹⁵².

C. İFANIN İMKANSIZLAŞMASI

İmkânsızlık, edimin, içeriği değişmeksizin (bir aliud'a dönüşmeksizin yani başkalaşmaksızın) borçlunun etkinliğiyle aynen ifasının mümkün olmamasıdır. Sürekli, kalıcı, objektif bir ifa engelidir. Asıl pratik önemi, borçluya karşı aynen ifasın zorla sağlanamamasıdır. İmkânsızlık, sözleşmenin kuruluşundan “önce” var olan temelli imkânsızlık, kanunen, o sözleşmenin bağlamazlığına, kesin hükümsüzlüğüne yol açar (TBK m. 27). Buna karşılık, imkânsızlık, sözleşmenin kuruluşundan “sonra” ortaya çıkarsa yerine göre borçlunun tazminat ve aldığı iade (tasfiye) sorumluluğuna (TBK m. 112) veya borcundan kurtulmasına (TBK m. 136) yol açar¹⁵³. Sözleşme kurulduktan sonra ortaya çıkan bu imkânsızlık haline, sonraki imkânsızlık denir. Sonraki imkânsızlık, borçlunun kusuru olup olmaması durumuna göre “kusurlu sonraki imkânsızlık” veya “kusursuz sonraki imkânsızlık” olarak adlandırılır. Sonraki imkânsızlık kusursuzsa, borçlunun sorumluluğu söz konusu olmaz, TBK m. 136’ya göre borç sona erer¹⁵⁴. Sonraki imkânsızlık borçluya yüklenebiliyorsa (kusurluysa), borçlunun borcundan kurtulması söz konusu olmaz¹⁵⁵.

Sürekli borç ilişkisi doğuran lisans sözleşmesini sona erdiren bir sebep de “kusursuz sonraki imkânsızlık” tır. Lisans alanın borcu para vb. edimler olduğu için ediminin imkânsızlaşması genellikle söz konusu olmaz¹⁵⁶. Ancak lisans verenin ediminin imkânsızlaşması daha olasıdır. Örneğin, sözleşme kurulduktan fakat eser henüz teslim

¹⁵¹ Arbek, (n. 3) 204

¹⁵² Aydınçık, (n. 1) 189-190; Tüysüz, (n. 25) 123; Eker Erkekoğlu, (n. 1) 131.

¹⁵³ Rona Serozan, Borçlar Hukuku Genel Bölüm (İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme) (7th ed, Filiz Kitabevi 2016) 163-164; von Tuhr, (n. 41) 252 vd.

¹⁵⁴ Detaylı bilgi için bakınız: Eren, ‘Borçlar Hukuku Genel Hükümler’ (n. 41) 1062 vd. , 1328 vd.

¹⁵⁵ Serozan, ‘Borçlar Hukuku Genel Bölüm’ (n. 153) 198 vd.

¹⁵⁶ “İmkânsızlık, ... Parça satımında, parçalaşmış (temerküz etmiş) çeşit satımında ve kişisel iş görme edimlerinde söz konusu olur. Çeşit borçlarında ve maddi (gayri şahsi) iş görme edimlerinde söz konusu olur. Çeşit borçlarında ve maddi (gayri şahsi) iş görme edimlerinde pek rastlanmaz. Para borçlarında asla söz konusu olmaz” (İbid 163)

edilmeden önce eserin, lisans verenin kusuru olmaksızın yok olması halinde, lisans sözleşmesi sona erer (FSEK m. 50/III). Bu durum genellikle güzel sanat eserlerini (tablo, heykel gibi) konu alan sözleşmelerde söz konusu olur¹⁵⁷. Çünkü diğer eserler söz konusu olduğunda çoğunlukla eserin başka kopya, örnek veya nüshaları bulunduğundan, eser zayı olmaz¹⁵⁸.

D. CAYMA HAKKININ KULLANILMASI

Cayma Hakkı, FSEK m. 58’de¹⁵⁹ düzenlenmiştir. Cayma hakkı, lisans sözleşmesinin sona erdirilmesi bakımından özel bir “tek taraflı sona erdirme sebebi”¹⁶⁰ olup klasik “dönme” kavramından farklı olarak yerine göre “sözleşmeden dönme” veya “sözleşmenin feshi” etkisi doğurmaktadır¹⁶¹. Bu hak, bozucu yenilik doğuran bir hak olup bu hakkın kullanılması ise bozucu yenilik doğuran bir tasarruftur¹⁶². Dolayısıyla, cayma hakkının kullanılması ile birlikte malî hak kendiliğinden sahibine geri döner ve lisans sözleşmesi sona erer. Bunun için ayrı bir tasarruf işlemine gerek yoktur¹⁶³.

Kanun koyucu, tarafların menfaatin dengelemek amacıyla, lisans verene tanıdığı cayma hakkının karşılığı olarak lisans alana, belli şartlar altında tazminat hakkı tanımıştır (FSEK m. 58/IV). Eğer lisans alan lisans hakkını kullanmamakta kusursuzsa veya eser sahibi kusuru daha ağırsa hakkaniyetin gerektirdiği hallerde lisans alan uygun bir tazminat isteyebilir.

Cayma hakkı, sözleşmeyi sona erdirme hususunda eser sahibine tanınan özel bir yetki olup bu hakkın varlığı, eser sahibinin TBK m. 123 vd. düzenlenen dönme (fesih) hakkını ortadan kaldırmaz. Buna göre lisans alan, FSEK m. 58’de belirtilen sebepler dışında bir nedenle temerrüde düşerse, lisans veren, TBK m. 123’e göre sözleşmeyi feshedebilir¹⁶⁴.

E. ÖZEL FESİH HAKKININ KULLANILMASI

FSEK m. 50/II’de ileride meydana getirilecek eser veya eserler bakımından özel bir fesih hakkı tanınmıştır. İlgili hükme göre, “*eser sahibinin ileride vücuda getireceği eserlerin bütününe veya muayyen bir nevi' ine taallük eden bu kabil taahhütleri taraflardan her biri,*

¹⁵⁷ Aydıncık, (n. 1) 191; Tunçer, (n.13) 99; Eker Erkekoğlu, (n. 1) 128.

¹⁵⁸ Aydıncık, (n. 1) 191-192; Tunçer, (n.13) 99; Eker Erkekoğlu, (n. 1) 128;

¹⁵⁹ FSEK m. 58: “*Mali bir hak veya ruhsat iktisap eden kimse, kararlaştırılan süre içinde ve eğer bir süre tayin edilmemişse icabı hale göre münasip bir zaman içinde hak ve salahiyetlerden gereği gibi faydalanmaz ve bu yüzden eser sahibinin menfaatleri esaslı surette ihlal edilirse eser sahibi sözleşmeden cayabilir*”.

¹⁶⁰ Aydıncık, (n. 1) 194.

¹⁶¹ Arbek, (n. 3) 206; Uğur Çolak, ‘Cayma Hakkı ve Caymaya İtiraz Davası (FSEK Madde 58)’ (26 Nisan Dünya Fikri Mülkiyet Günü Özel Sayısı) <<http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/frmmakale/2017-1/6.pdf>> Erişim Tarihi 22 Mart 2020, 115; Detaylı bilgi için bakınız: Başak Bak, Fikri Haklarda Sözleşmeden Dönme (Turhan Kitabevi 2016) 21 vd.; Tüysüz, (n. 25) 130-131; Tunçer, (n.13) 88-89

¹⁶² Çolak, (n. 161) 115; Tüysüz, (n. 25) 130; Bak, (n. 161) 10 vd.; Arbek, (n. 3) 206; Tunçer, (n.13) 90

¹⁶³ Çolak, (n. 161) 126; Arbek, (n. 3) 206; Bak, (n. 161) 10; Tüysüz, (n. 25) 130; Erel, (n. 25) 300.

¹⁶⁴ Çolak, (n. 161) 115; Arbek, (n. 3) 206-207; Şahin, (n. 7)173.

ihbar tarihinden bir yıl sonra hüküm ifade etmek üzere feshedebilir". Bu kanuni fesih hakkı, emredici nitelikte olup sözleşmeyle aksi öngörülemez.

Söz konusu fesih hakkından hem lisans veren hem lisans alan yararlanabilir¹⁶⁵. Eser sahipleri, gelecekte meydana getirecekleri eserlerine ilişkin lisans hakkı taahhüdünde bulunabilmektedir. Bu tür taahhütler, eser sahibinin yetenekleri üzerinde baskı kurabilir, nitekim eser sahibi eseri meydana getirememesi durumuyla karşı karşıya kalabilir. Keza lisans alan da, böyle bir lisans sözleşmesi ile bazı önemli riskler üstlenmektedir. Kanun koyucu bu düzenleme ile iki tarafa da bu ağır yükten kurtulma imkânı sunmuştur¹⁶⁶.

F. SÖZLEŞMENİN MÜNFESİH SAYILMASI

FSEK m. 50/III uyarınca, "*eser tamamlanmadan önce, eser sahibi ölür veya tamamlama kabiliyetini zayi eder yahut kusuru olmaksızın eserin tamamlanması imkânsız hale gelirse zikri geçen taahhütler kendiliğinden münfesih olur. Diğer tarafın iflas etmesi veya sözleşme uyarınca devraldığı mali hakları kullanmaktan aciz duruma düşmesi yahut kusuru olmaksızın kullanmanın imkânsız hale gelmesi hallerinde de aynı hüküm caridir*". İlgili hükümde, hem lisans veren taraf için hem de lisans alan taraf için sözleşmenin kendiliğinden münfesih olduğu haller sayılmıştır. Hükme göre, lisans veren eser sahibinin, eseri tamamlamadan önce ölmesi, yeteneğini kaybetmesi veya kusuru olmaksızın eseri tamamlaması imkânsızlaşır¹⁶⁷ lisans sözleşmesi (kendiliğinden) münfesih olacaktır. Yine, lisans alanın, iflas etmesi, sözleşme konusu lisans hakkını kullanmaktan acze düşmesi veya kusuru olmaksızın kullanmanın imkânsız hale gelmesi halinde lisans sözleşmesi (kendiliğinden) münfesih olacaktır.

SONUÇ

Lisans sözleşmesi, rızaî, tam iki tarafa borç yükleyen sinallagmatik (karşılıklı), sürekli borç doğuran, lisans sözleşmesi sui generis bir isimli sözleşmedir. Lisans sözleşmesi hukuki niteliği açısından bir borçlandırıcı işlemdir.

FSEK m. 52 uyarınca lisans sözleşmeleri açısından "yazılılık" bir geçerlilik şartıdır. Yazılılık şartına uymayan lisans sözleşmeleri, hüküm doğurmaz. Kanunda yazılı şekil yanında işlem konusu olan hakların ayrı ayrı gösterilmesi istenmiştir. "Bütün malî hakları devrettim" şeklindeki bir beyanı içeren lisans sözleşmesi yazılı da olsa hükümsüzdür. Bütün hakların devredilmesi amaçlansa bile bunların ayrı ayrı belirtilmesi gerekir.

¹⁶⁵ Ibid

¹⁶⁶ Arbek, (n. 3) 211; Ercoşkun Şenol, (n. 11) 51. Arbek'e göre, m. 50/II' de öngörülen kanuni fesih hakkı, lisans sözleşmesinin bir taahhüt (borçlandırıcı) sözleşmesi olduğunun kanuni kanıtlarından bir diğeridir Arbek, (n. 3) 211

¹⁶⁷ Bu ihtimal ayrıca VI, C başlığında detaylandırılmıştır

Birden fazla kişinin eser sahibi olma hali, FSEK’te, ortak (müşterek) eser sahipliği (m. 9), birlikte eser sahipliği (m. 10) ve sinema eseri sahipleri birliği (m. 8/III) olmak üzere üç grupta düzenlenmiştir. Eser sahibi dışında, mirasçılar, kanun gereği mali hak sahibi olan kişiler, malî hakkı veya lisans hakkını sözleşme ile devralmış kişiler ile meslek birlikleri kanunun öngördüğü ölçüde lisans sözleşmesinin lisans veren tarafında yer alabilir.

FSEK’te genel olarak lisans alan kişiler hakkında açık bir hüküm yoktur. Böylece sözleşme serbestisi ilkesi gereği her gerçek veya tüzel kişi bir lisans sözleşmesinde lisans alan konumunda bulunabilir. Hatta herhangi bir kişiliği olmayan adi şirket ortaklığı da lisans alan konumunda bulunabilir. Bunun yanında FSEK’ te bazı kişi ve kurumların, fikir ve sanat eserlerinden yararlanabilmesi için lisans hakkına sahip olmalarına gerektiği özel olarak öngörülmüştür (ancak bu kişilerin alması gereken lisans bir kanunî veya zorunlu lisans değildir). Bunlar, bağlantılı hak sahipleri, radyo-televizyon kuruluşları, umuma açık mahaller ile yapımcı ve yayımcılardır.

FSEK kapsamında yapılacak bir lisans sözleşmesinde lisans verenin borçları, sözleşme serbestisi ilkesi uyarınca hukukun emredici hükümlerine aykırı olmamak şartıyla sözleşmenin taraflarınca özgürce belirlenebilir. Ancak sözleşmenin taraflarınca böyle bir belirleme yapılmamış veya belirlemiş olmalarına rağmen aralarında anlaşmazlık çıkarsa, bu durumda lisans verenin borçlarını belirleme noktasında sorun ortaya çıkar. Bu sorunu aşmak için lisans sözleşmesinin karakteri ve amacı göz önüne alınarak öğretide lisans veren açısından bazı borçlar öngörülmektedir. Bunlar, yararlanmanın sağlanması, lisans konusuna yapılan ihlalleri takip etme ve hakkın varlığı tekeffül etme borçlarıdır.

Fikir ve sanat eserlerine ilişkin lisans sözleşmesi, tam iki tarafa borç yükleyen ve kural olarak ivazlı bir sözleşmedir. Dolayısıyla lisans alanın da lisans veren gibi bazı borçları söz konusudur. Sözleşmenin tarafları hukukun emredici kurallarına aykırı olmamak şartıyla lisans alanın yükümlülüklerini diledikleri gibi belirleyebilir. Ancak taraflar böyle bir belirlemede bulunmasa dahi lisans sözleşmesinin karakteri ve amacı göz önüne alınarak lisans alanın borçları hususunda öğretide genel bir belirleme yapılmaktadır. Öğretideki belirlemeye göre lisans alanının borçları; lisans bedeli ödeme, kullanım, bizzat kullanım ve sözleşme ve kanuna uygun kullanımdır.

FSEK’te lisans sözleşmesini sona erdiren bazı özel sebepler öngörülmüştür. Bunlar, sözleşme gayesinin gerçekleşmesi, lisans alanın ölümü veya iflası, ifanın imkansızlaşması, cayma veya özel fesih hakkının kullanılması ile sözleşmenin müfesihi sayılması durumlarıdır.

KAYNAKÇA

- Aral F ve Ayrancı H, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri (12th ed, Yetkin Yayınları 2019)
- Arbek Ö, Fikir ve Sanat Eserlerine İlişkin Lisans Sözleşmesi (Yetkin Yayınları 2005)
- Arkan A, Mukayeseli Hukuk, Uluslararası Düzenlemeler ve Türk Fikri Hukuk Alanında Eser Sahibinin Haklarına Bağlantılı Haklar (Vedat Kitapçılık 2005)
- Aydoğdu M ve Kahveci N, Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri (Sözleşmeler Hukuku) (4th ed, Adalet Yayınevi 2019)
- Ayiter N, Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri (S Yayınları 1981)
- Aydıncık Ş, Fikri Haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri (Arıkan Basım Yayım, 2006)
- Bak B, Fikri Haklarda Sözleşmeden Dönme (Turhan Kitabevi 2016)
- Çelikbiz Y, ‘Lisans Sözleşmeleri’ <<https://docplayer.biz.tr/574977-Lisans-sozlesmeleri-av-yunus-celikbiz-istanbul-nisan-2008.html>> Erişim Tarihi 23 Şubat 2020
- Çolak U, ‘Cayma Hakkı ve Caymaya İtiraz Davası (FSEK Madde 58)’ (26 Nisan Dünya Fikri Mülkiyet Günü Özel Sayısı) <<http://www.ankarabaru.org.tr/siteler/ankarabaru/frmmakale/2017-1/6.pdf>> Erişim Tarihi 22 Mart 2020
- Dalyan Ş, Bilgisayar Programlarının Fikrî Hukukta Korunması (Seçkin Yayıncılık 2009)
- Demirbaş F, “Patent Lisans Sözleşmeleri”, Prof. Dr. Şener Akyol’a Armağan (Filiz Kitabevi, 2011) 441-483.
- Eker Erkekoğlu A, “Yazılım Lisans Sözleşmeleri” (Yüksek Lisans Tezi, Özyeğin üniversitesi, SBE 2019)
- Erbek Ö, ‘Fikir ve Sanat Eserlerine İlişkin Lisans Sözleşmesinin Hukukî Niteliği’ (2009 11 (2) DEÜHFD) 1-68.
- Ercoskun Şenol K, ‘Mali Hakları veya Kullanım Hakkını Devralanların Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Korunması’ (2013 3 (1) HHFD) 45–64.
- Erel ŞN, Türk Fikir ve Sanat Hukuku (3rd ed, Yetkin Yayınları 2009)
- Eren F, Borçlar Hukuku Genel Hükümler (22nd ed, Yetkin Yayınları 2017)
- Eren F, ‘İsimsiz Bazı Sözleşme Türleri’ (2015 1 (1), BÜHFD) 67-129.
- Ergüne MS, “Lisans Sözleşmesinde Başlangıçtaki İmkânsızlık”, Prof. Dr. Özer Seliçi’ ye Armağan (Birinci Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık) 203-222.
- Ertaş Ş, Eşya Hukuku (14th ed, Barış Yayınları 2018)
- Esener T ve Kudret G, Eşya Hukuku (8th ed, Yetkin Yayınları 2019)
- Evrensel HA, Telif Hakkı Sözleşmesi ve Hakların Devri (Seçkin Yayıncılık 2019)
- Hirsch E, ‘Eser Sahipliği (Fikri ve Sınai Hakların Mahiyeti Hakkında Yeni Bir Görüş)’ (1944) 1 (3) AÜHFD, 330-342.

- Kerimoğlu HB, 'Fikir ve Sanat Eserlerine İlişkin Lisans (Ruhsat) Sözleşmesinin Hukukî Niteliği' (2003 7 (2) Kamu-İş) 1-22.
- Kılıçoğlu AM, Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar (3rd ed, Turhan Kitabevi 2017)
- Kocayusufpaşaoğlu N, Borçlar Hukuku Genel Bölüm (Borçlar Hukukuna Giriş, Hukukî İşlem, Sözleşme), (7th ed, Filiz Kitabevi 2017)
- Levi S, "Lisans Sözleşme Çeşitleri ve Tarafları", Legal Hukuk Dergisi Özel Sayı (Rona Aybay'a Armağan, 2014)
- Nomer HN, 'Sözleşmedeki Esaslı Bir Nokta, Özellikle Karşılıklı Borç Doğuran Akitlerde İvazın Miktarı Belirlenmeksizin Sözleşme Kurulabilir Mi?' Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan (2013 8 Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi) 2053-2074.
- Oğuzman MK ve Barlas N, Medeni Hukuk: Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar (25th ed, Vedat Kitapçılık 2019)
- Oğuzman MK ve Öz MT, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1 (15th ed, Vedat Kitapçılık 2017)
- Oğuzman MK, Seliçi Ö ve Oktay Özdemir S, Eşya Hukuku (21st ed, Filiz Kitabevi 2018)
- Oktay Özdemir S, Sınai Haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri ve Rekabet Hukuku Düzenlemelerinin Lisans Sözleşmelerine Uygulanması (Beta Basım, 2002)
- Oktay Özdemir S, 'İsimsiz Sözleşmelerin Geçerliliği, Yorumu ve Boşlukların Tamamlanması' (1996) LV İÜHFM, 263-296.
- Ongan B., Sınai Haklara İlişkin Lisans Sözleşmelerinde Tarafların Hukuki Durumu (Seçkin Yayıncılık 2007)
- Remzi M ve Aydın S, Borçlar Hukuku Özel Hükümler (9th ed, Adalet Yayınevi 2019)
- Sarı O, Patent Lisans Sözleşmeleri (Seçkin Yayıncılık 2019)
- Serozan R, Borçlar Hukuku Genel Bölüm: İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme (7th ed, Filiz Kitabevi 2016)
- Serozan R, Medeni Hukuk: Genel Böküm /Kişiler Hukuku (9th ed, Vedat Kitapçılık 2018)
- Suluk C, Karasu R ve Nal T, Fikri Mülkiyet Hukuku (3rd ed, Seçkin Yayıncılık 2019)
- Şahin B, Türk Hukukunda Sinema Eserlerine İlişkin Lisans Sözleşmesi (Yetkin Yayınları 2018)
- Tandoğan H, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri Cilt I/1 (6th ed, Vedat Kitapçılık 2008)
- Tekinalp Ü, Fikri Mülkiyet Hukuku (4th ed, Arıkan Yayınları 2005)
- Tunçer RO, "Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Lisans Sözleşmesi" (Yüksek Lisans Tezi Çankaya Üniversitesi, SBE, 2010)
- Tüysüz M, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Çerçevesinde Fikri Haklar Üzerindeki Sözleşmeler (Yetkin Yayınları 2007)
- Ünal M ve Başpınar V, Şekli Eşya Hukuku (10th ed, Savaş Yayınevi 2018)

Üstün G “Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda 4630 sayılı Kanun ile Yapılan Değişiklikler ve Eleştirilerimiz”, İBD, Cilt: 75, Sayı:1-2-3, 2001, 139-228.

von Tuhr A, Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı (Cilt: 1-2), (Çeviren: Avukat Cevat Edege), (Olgaç Matbaası 1983)

Yavuz L, Alica T ve Merdivan F, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu Cilt 1: (1-48 Maddeler) (2nd ed, Seçkin Yayıncılık 2014)